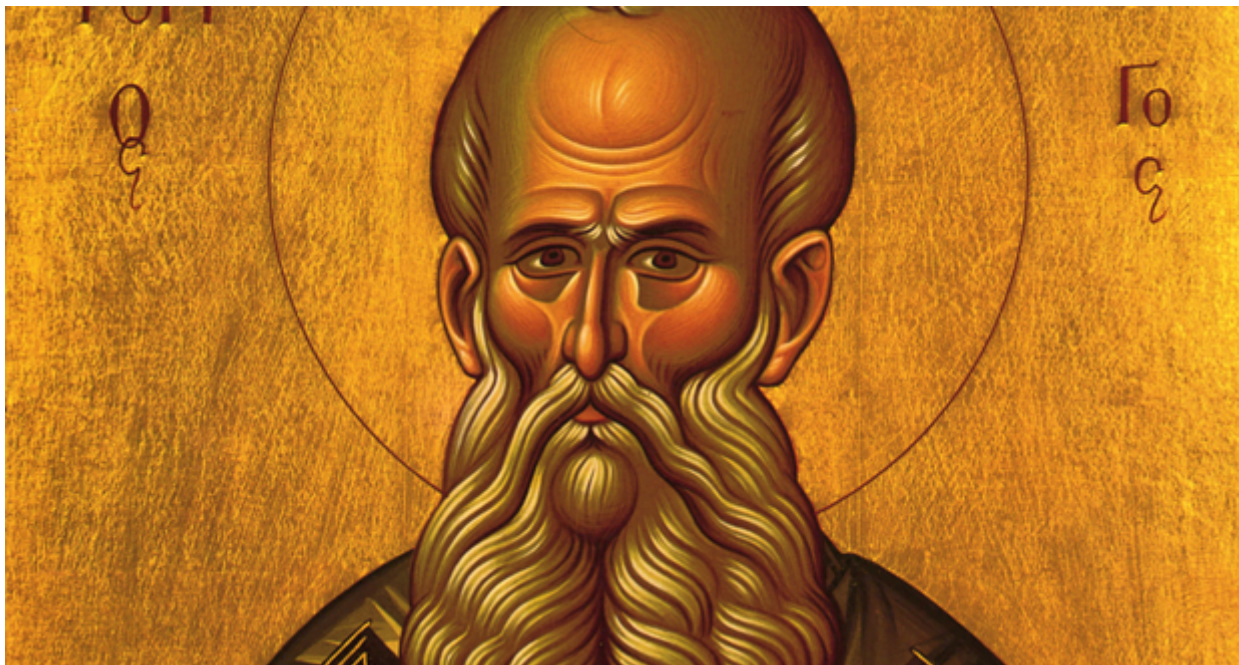

Αγίου Γρηγορίου Θεολόγου: “Λόγος εις την Πεντηκοστήν”

/ [Ορθόδοξες Προβολές](#)

Ε. Την Πεντηκοστή εορτάζουμε καὶ τὴν παρουσία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τὴν πραγματοποίηση τῆς ὑποσχέσεως καὶ τὴν ἐκπλήρωση τῆς ἐλπίδας. Τὸ μυστήριο, πόσο καὶ μεγάλο εἶναι καὶ σεβαστό! Τελειώνουν λοιπὸν ὅσα ἔχουν σχέση με τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἢ μᾶλλον με τὴ σωματικὴ παρουσία Του(1). Διότι διστάζω νὰ πῶ τὰ σωματικά, ἐφ’ ὅσον κανένας λόγος δὲν μπορεῖ νὰ με πείσει ὅτι θὰ ἦταν καλύτερα νὰ εἶχε ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τὸ σῶμα [ὁ Χριστός] (2). Ἀρχίζουν δὲ ὅσα ἔχουν σχέση με τὸ Ἅγιο Πνεῦμα(3). Ποιὰ δὲ ἦταν ὅσα ἔχουν σχέση με τὸ Χριστό; Ἡ Παρθένος, ἡ γέννηση, ἡ φάτνη, τὸ σπαργάνωμα, οἱ ἄγγελοι ποὺ τὸν δοξάζουν, οἱ ποιμένες ποὺ τρέχουν πρὸς Αὐτόν, ἡ διαδρομὴ τοῦ ἀστέρα, ἡ προσκύνηση καὶ ἡ προσφορὰ τῶν δώρων ἀπὸ τοὺς μάγους, ὁ φόνος τῶν νηπίων ἀπὸ τὸν Ἡρώδη, ὁ Ἰησοῦς ποὺ φεύγει στὴν Αἴγυπτο, ποὺ ἐπιστρέφει ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο, ποὺ περιτέμνεται, ποὺ βαπτίζεται, ποὺ δέχεται τὴν μαρτυρία ἀπὸ τὸν οὐρανό, ποὺ πειράζεται, ποὺ λιθάζεται γιὰ μᾶς (γιὰ νὰ μᾶς δώσει ὑπόδειγμα κακοπάθειας ὑπὲρ τοῦ Λόγου) ποὺ προδίδεται, ποὺ προσηλώνεται [στὸν Σταυρό], ποὺ θάπτεται, ποὺ ἀνασταίνεται, ποὺ ἀνεβαίνει [στοὺς οὐρανοὺς]. Ἀπὸ αὐτὰ καὶ τώρα ὑφίσταται πολλὰ ἀπὸ τοὺς μισόχριστους μέν, αὐτὰ ποὺ Τὸν ἀτιμάζουν καὶ τὰ ὑπομένει (διότι εἶναι μακρόθυμος)• ἀπὸ τοὺς φιλόχριστους δέ, αὐτὰ ποὺ Τοῦ ἀποδίδουν τιμὴ. Καὶ ἀναβάλλει νὰ ἀνταποδώσει ὅπως σ’ ἐκείνους τὴν ὀργή, ἔτσι σέ μᾶς τὴν

ἀγαθότητα• ἐπειδὴ ἴσως σ' ἐκείνους μὲν δίνει καιρὸ μετανοίας, σέ μᾶς δὲ δοκιμάζει τὸν πόθο, ἐὰν δὲν λιποψυχοῦμε καὶ δὲν ἀποκάμουμε στὶς θλίψεις καὶ στοὺς ἀγῶνες γιὰ τὴν εὐσέβεια• ὅπως ἀκριβῶς ὀρίζεται ἀπὸ τὴν θεία οἰκονομία καὶ τὰ ἀνεξιχνίαστα κρίματά Του, μὲ τὰ ὁποῖα κυβερνᾷ μὲ σοφία τὴ ζωὴ μας.

Ὅσα λοιπὸν ἀναφέρονται στὸ Χριστὸ εἶναι αὐτά καὶ τὰ πέρα ἀπ' αὐτὰ θὰ τὰ δοῦμε ἐνδοξότερα [στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν] καὶ μακάρι καὶ μεῖς νὰ φανοῦμε [δοξασμένοι ἀπὸ τὸ Θεό].

Ὅσα δὲ ἀναφέρονται στὸ Ἅγιο Πνεῦμα, παρακαλῶ τὸ Πνεῦμα νὰ ἔλθει ἐντός μου καὶ νὰ μοῦ δώσει(4) λόγο ὅσον ἐπιθυμῶ κι' ἂν ὄχι τόσον, ἀλλ' ὅσος ἀπαιτεῖται σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσι. Πάντως ὅμως θὰ ἔλθει μὲ ἐξουσία δεσποτική, καὶ ὄχι μὲ τρόπο δουλικό, οὔτε περιμένοντας πρόσταγμα, ὅπως νομίζουν μερικοί. Διότι πνέει ὅπου θέλει, καὶ σ' ὅσους θέλει, καὶ ὅποτε καὶ ὅσο θέλει. Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἐμεῖς ἐμπνεόμαστε νὰ νοοῦμε καὶ νὰ μιλοῦμε γιὰ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα.

ΣΤ. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ὅσοι Τὸ ὑποβιβάζουν στὴν τάξι τῶν κτισμάτων εἶναι ὑβριστὲς καὶ δοῦλοι κακοὶ κι' ἀπ' τοὺς κακοὺς χειρότεροι. Διότι τῶν κακῶν δούλων εἶναι (γνώρισμα) τὸ νὰ ἀθετοῦν τὴν [θεία] δεσποτεία καὶ νὰ ἐπαναστατοῦν κατὰ τῆς κυριότητος [τοῦ Θεοῦ] καὶ νὰ θεωροῦν ὅμοιο μὲ αὐτοὺς δοῦλο τὸ ἐλεύθερο [Πνεῦμα]. Ὅσοι ὅμως Τὸ πιστεύουν ὡς Θεὸ εἶναι θεοφόρητοι καὶ φωτισμένοι στὸ νοῦ. Ἐκεῖνοι ὅμως ποὺ καὶ Τὸ ὁμολογοῦν [ὡς Θεό], ἐὰν μὲν τὸ κάνουν σὲ ἀνθρώπους μὲ εὐσεβὲς φρόνημα, θεωροῦνται μεγάλοι• ἀλλ' ἐὰν τὸ κάνουν σ' ὅσους ἔχουν φρόνημα χθαμαλό, θεωροῦνται ὄχι φρόνιμοι• διότι ἐμπιστεύονται τὸ μαργαριτάρι στὸν πηλὸ [δὴλ. τὴν ἀλήθεια τῆς πίστεως σ' ἐκείνους ποὺ δὲν ἔχουν τὴν διάθεσι νὰ τὴν δεχθοῦν] καὶ σὲ ἀκοὴ ἀσθενικὴ ἤχο βροντῆς καὶ σὲ ἀδύνατους ὀφθαλμοὺς ἡλιακὸ φῶς καὶ στερεὰ τροφή σ' ἐκείνους ποὺ πίνουν ἀκόμα γάλα(5). Αὐτοὺς πρέπει νὰ κατευθύνει κανεὶς σιγά-σιγά πρὸς τὰ ἐμπρὸς καὶ νὰ τοὺς ἀνεβάζει πρὸς τὰ ὑψηλότερα, ὥστε ἀπὸ τὸ φῶς νὰ ζητοῦν [περισσότερο] φῶς καὶ στὴν ἀλήθεια νὰ προσθέτουν ἀλήθεια(6).

Γι' αὐτὸ κι' ἐμεῖς ἀφήνοντας γιὰ λίγο τὸν τελειότερο λόγο (γιατί δὲν εἶναι ἀκόμα καιρός) ἔτσι θὰ μιλήσουμε πρὸς αὐτούς.

Ζ. Ἄνθρωποι μου, ἐὰν μὲν θεωρεῖτε ὅτι τὸ Ἅγιο Πνεῦμα δὲν εἶναι οὔτε ἄκτιστο οὔτε ἄχρονο, αὐτὸ εἶναι καθαρὰ ἐνέργεια τοῦ πονηροῦ πνεύματος• ἐπιτρέψτε στὸ ζῆλο μου νὰ πῶ αὐτὸ τὸ τολμηρό. Ἐὰν ὅμως ἔχετε τόση τουλάχιστον ὑγεία [ψυχῆς], ὥστε ν' ἀποφεύγετε τὴν φανερὴ ἀσέβεια καὶ θέτετε ἔξω ἀπ' τὴν δουλεία

Αὐτὸ [τὸ Ἅγιο Πνεῦμα] ποὺ κι' ἐμᾶς κάνει ἐλευθέρους, ἐξετάστε καὶ σεῖς στὴν συνέχεια μαζί με τὸ Ἅγιο Πνεῦμα καί μᾶς. Διότι δέχομαι ὅτι σὲ κάποιο βαθμὸ μετέχετε Αὐτοῦ καὶ σεῖς, καὶ στὸ ἐξῆς θὰ συνεξετάσω μέ σᾶς ὡς με οἰκείους πλέον [στὴν πίστη]. Ἦ παραχωρήστε μου τὸ μέσον μεταξὺ τῆς δουλείας καὶ τῆς δεσποτείας, γιὰ νὰ θέσω ἐκεῖ τὴν ἀξία τοῦ Πνεύματος• ἢ ἐφ' ὅσον ἀποφεύγετε τὴν δουλεία δὲν εἶναι ἄδηλο, ποῦ θὰ τοποθετήσετε αὐτὸ τὸ ὁποῖο ζητοῦμε. Ἀλλὰ στενοχωρεῖσθε γιὰ τὶς συλλαβὲς καὶ σκοντάψτετε ἐπάνω στὸν λόγο καὶ αὐτὸ [τὸ νὰ ὀνομάζει κανεὶς τὸ Ἅγιο Πνεῦμα Θεό] γίνεται γιὰ σᾶς «λίθος προσκόμματος» καὶ «πέτρα σκανδάλου», ἀφοῦ καὶ ὁ Χριστὸς γίνεται γιὰ μερικοὺς(7). Ἀνθρώπινο εἶναι νὰ πάθει κανεὶς κάτι τέτοιο. Ἄς σταθοῦμε κοντὰ ὁ ἕνας στὸν ἄλλο πνευματικά. Ἄς γίνουμε περισσότερο φιλάδελφοι παρὰ φίλαυτοι. Ἀναγνωρίστε τὴν δύναμη τῆς θεότητος κι' ἐμεῖς θὰ σᾶς δώσουμε τὴν συγκατάθεση γιὰ τὴ λέξη• ὁμολογεῖστε τὴν [θεία] φύση με ἄλλες λέξεις, ποὺ συμπαθεῖτε περισσότερο, κι' ἐμεῖς θὰ σᾶς γιαιτρέψουμε ὡς ἀσθενεῖς• ἀφοῦ ὑποκλέψουμε με τρόπο αὐτὰ πού σᾶς εἶναι εὐχάριστα. Διότι εἶναι ἄξιο ντροπῆς καὶ ἄρκετὰ παράλογο, ἐνῶ εἴστε εὖρωστοι στὴν ψυχὴ, νὰ δείχνετε μιὰ νοσηρὴ μικρολογία γύρω ἀπ' τὶς λέξεις καὶ νὰ κρύβετε τὸν θησαυρὸ [τῆς ἀλήθειας], ἀκριβῶς σὰν νὰ φθονεῖτε τοὺς ἄλλους ἢ νὰ φοβᾶστε μήπως ἀγιάσετε καὶ τὴν γλῶσσα σας [με τὴν ὁμολογία τῆς θεότητος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος]. Ἀκόμα δὲ πιὸ ἄξιο ντροπῆς γιὰ μᾶς εἶναι νὰ πάθουμε αὐτὸ ποὺ κατηγοροῦμε, καὶ ἐνῶ καταδικάζουμε τὴν μικρολογία στοὺς ἄλλους, νὰ μικρολογοῦμε ἐμεῖς γύρω ἀπ' τὰ γράμματα(8).

Η. Ὁμολογεῖστε, ἄνθρωποι μου, ὅτι μιᾶς θεότητος εἶναι ἡ Ἁγία Τριάς, ἢ, ἂν θέλετε, μιᾶς φύσεως. Κι' ἐμεῖς θὰ ζητήσουμε ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα γιὰ σᾶς καὶ τὴ λέξη Θεός. Διότι γνωρίζω καλὰ ὅτι Ἐκεῖνος ποὺ ἔδωσε τὸ πρῶτο [τὴν πίστη στὸ ὁμοούσιό τοῦ Υἱοῦ] θὰ δώσει καὶ τὸ δεύτερο [καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος] καὶ μάλιστα, ὅταν τὸ ζήτημα γιὰ τὸ ὁποῖο ἀντιλέγουμε εἶναι μιὰ πνευματικὴ δειλία καὶ ὄχι διαβολικὴ ἐναντίωση.

Θὰ τὸ πῶ ἀκόμα πιὸ καθαρὰ καὶ πιὸ σύντομα. Μήτε σεῖς ν' ἀποδώσετε σέ μᾶς εὐθύνη γιὰ τὸν ὑψηλότερο λόγο ποὺ χρησιμοποιοῦμε (διότι δὲν ὑπάρχει κανένας φθόνος τῶν ἄλλων μήπως ἀνέβουν), οὐτ' ἐμεῖς θὰ σᾶς κατηγορήσουμε γιὰ τὸν μέχρι τώρα δικό σας «προσιτό», ἐφ' ὅσον κι' ἀπὸ διαφορετικὸ δρόμο ὀδηγεῖστε πρὸς τὸ ἴδιο [πνευματικὸ] κατάλυμα. Διότι δὲν ζητοῦμε νὰ νικήσουμε, ἀλλὰ νὰ σᾶς προσλάβουμε ὡς ἀδελφούς, ποὺ γιὰ τὸν χωρισμό σας ἀπὸ μᾶς σπαραζόμαστε ἀπ' τὴ λύπη. Αὐτὰ [λέγουμε] πρὸς ἐσᾶς, ποὺ ὑγιαίνετε ὡς πρὸς τὴν πίστη σας γιὰ τὸν Υἱό, ποὺ βρίσκουμε μέσα σας κάποια δύναμη ζωῆς [πνευματικῆς]• αὐτῶν ποὺ ἂν καὶ θαυμάζουμε τὸν τρόπο τῆς ζωῆς, δὲν ἐπαινοῦμε ἐξ ὀλοκλήρου τὸν λόγο. Σεῖς

πού ἔχετε τὰ ἔργα τοῦ Πνεύματος, ἀποκτεῖστε καὶ τὸ Πνεῦμα, γιὰ νὰ μὴ «ἀθλῆτε» μόνο, ἀλλὰ καὶ «νομίμως», ἀπ’ ὅπου καὶ ὁ στέφανος(9). Αὐτὸς ὁ μισθὸς εὐχομαι νὰ σᾶς δοθεῖ γιὰ τὴν πολιτεία σας, νὰ ὁμολογήσετε δηλαδὴ τὴν πίστη σας στὸ Ἅγιο Πνεῦμα κατὰ τρόπο τέλειο καὶ νὰ Τὸ κηρύξετε [ὡς θεὸ ἀληθινὸ] μαζί μέ μᾶς καὶ περισσότερο ἀπὸ μᾶς ὅσο εἶναι ἄξιο. Τολμῶ κάτι καὶ μεγαλύτερο γιὰ σᾶς νὰ πῶ τὸν λόγο τοῦ Ἀποστόλου. Τόσο πολὺ σᾶς ἀγαπῶ, καὶ τόσο πολὺ εὐλαβοῦμαι σὲ σᾶς αὐτὴ τὴν κόσμια περιβολὴ καὶ τὸ χρῶμα τῆς ἐγκράτειας καὶ τὰ ἱερὰ αὐτὰ τάγματα καὶ τὴν σεμνὴ παρθενία καὶ τὸν ἀγνισμὸ καὶ τὴν ὁλονύκτια ψαλμωδία καὶ τὴν φιλοπτωχία καὶ φιλαδελφία καὶ φιλοξενία, ὥστε καὶ ἀνάθεμα [χωρισμένος] ἀπὸ τὸν Χριστὸ νὰ εἶμαι δέχομαι καὶ ὁ,τιδήποτε νὰ πάθω ὡς καταδικασμένος• ἀρκεῖ νὰ θελήσετε νὰ σταθεῖτε μαζί μας καὶ νὰ θελήσετε νὰ δοξάσουμε ἑνωμένοι τὴν Ἁγία Τριάδα(10). Διότι γιὰ τοὺς ἄλλους [ποὺ δὲν ὁμολογοῦν τὸ ὁμοούσιό τοῦ Υἱοῦ] τί πρέπει νὰ ποῦμε, τοὺς φανερὰ πεθαμένους [στὴν ψυχὴ] (ποὺ μόνο ὁ Χριστὸς ποὺ ζωοποιεῖ τοὺς νεκροὺς μπορεῖ ν’ ἀναστήσει σύμφωνα μέ τὴ δύναμη ποὺ ἔχει), οἱ ὁποῖοι κακῶς διαχωρίζονται κατὰ τὸν τόπο, ἐνῶ συνδέονται μέ τὸν λόγο, καὶ τόσο πολὺ φιλονεικοῦν μεταξὺ τους ὅσο οἱ ἀλλοίθωροι ὀφθαλμοί, ποὺ βλέπουν ἓνα πρᾶγμα καὶ δὲν συμφωνοῦν ὅχι ὡς πρὸς τὴν ὄψη ἀλλ’ ὡς πρὸς τὴν θέση. Ἄν βέβαια πρέπει νὰ τοὺς κατηγορήσει κανεὶς γιὰ ἀλλοιθωρισμὸ, καὶ ὅχι ὅμως γιὰ τύφλωση. Ἀφοῦ ἀνέπτυξα ὅσο ἔπρεπε αὐτὰ ποὺ ἔχουν σχέση μέ σᾶς, ἃς ἐπανέλθουμε πάλι πρὸς τὸ Πνεῦμα• πιστεύω ὅτι καὶ σεῖς τώρα θὰ παρακολουθήσετε.

Θ. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα πάντοτε ὑπῆρχε καὶ ὑπάρχει καὶ θὰ ὑπάρχει, δὲν ἔχει οὔτε ἀρχὴ οὔτε τέλος, ἀλλ’ εἶναι πάντοτε ἑνωμένο καὶ ἀριθμεῖται μαζί μέ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱό. Διότι δὲν θὰ ἄρμοζε ποτὲ νὰ ἐλλείπει ὁ Υἱὸς ἀπὸ τὸν Πατέρα ἢ τὸ Πνεῦμα ἀπὸ τὸν Υἱό, ἐπειδὴ θὰ ἦταν σὲ μέγιστο βαθμὸ ἄδοξη ἢ θεότητα, σὰν ἀπὸ μεταμέλεια ἀκριβῶς νὰ ἦλθε σὲ συμπλήρωση γιὰ νὰ γίνει τέλεια. [Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα] λοιπὸν πάντοτε καὶ αἰώνια μεταλαμβάνεται [μέ τις θεῖες ἐνέργειές Του], δὲν μεταλαμβάνει• ὁδηγεῖ στὴν τελείωση [τοὺς ἀνθρώπους], δὲν τελειώνεται• παρέχει τὴν πνευματικὴ πλήρωση, δὲν ἔχει ἀνάγκη πληρώσεως• ἀγιάζει, δὲν ἀγιάζεται• κάνει [τοὺς ἀνθρώπους] θεούς, δὲν θεώνεται αὐτὸ πρὸς ἑαυτό, καὶ πρὸς ἐκείνους μέ τοὺς ὁποῖους εἶναι ἑνωμένο, εἶναι πάντοτε τὸ ἴδιο καὶ ἀπαράλλακτο• ἀόρατο, ἄχρονο, ἀχώρητο, ἀναλλοίωτο, ὑπεράνω ἀπὸ κάθε ἔννοια ποιότητος, ποσότητος καὶ μορφῆς, ἀψηλάφητο, κινούμενο ἀφ’ ἑαυτοῦ, κινούμενο συνεχῶς, ἔχοντας ἀφ’ ἑαυτοῦ ἐξουσία, ἔχοντας ἀφ’ ἑαυτοῦ δύναμη, παντοδύναμο (ἂν καὶ ὡς πρὸς τὴν πρώτη ἀρχή, ὅπως ἀκριβῶς ὅλα τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸν Μονογενῆ Υἱό, ἔτσι καὶ τοῦ Πνεύματος ἀνάγεται [εἰς τὸν Θεὸ Πατέρα]). Εἶναι ζωὴ καὶ πρόξενος ζωῆς, τὸ φῶς καὶ χορηγεῖ φῶς, ἀφ’ ἑαυτοῦ ἀγαθὸ καὶ πηγὴ ἀγαθότητος. Πνεῦμα εὐθές, ἡγεμονικόν, κύριο [καλεῖ καί] ἀποστέλλει [τοὺς ἄξιους, ὅπως ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱός],

θέτει ὅρια [σὲ ὅλη τὴν κτίση] κάνει τοὺς ἀνθρώπους ναοὺς οἴκους Του, ὁδηγεῖ, ἐνεργεῖ ὅπως θέλει, διανέμει χαρίσματα. Εἶναι Πνεῦμα υἱοθεσίας [κάνει τοὺς ἀνθρώπους υἱοὺς τοῦ Θεοῦ], ἀληθείας, σοφίας, συνέσεως, γνώσεως, εὐσέβειας, βουλῆς, δυνάμεως, φόβου [Θείου], ὅσων ἔχουν ἀπαριθμηθεῖ. Διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος γνωρίζεται ὁ Πατὴρ καὶ δοξάζεται ὁ Υἱός, καὶ ἀπὸ Αὐτοὺς μόνο γνωρίζεται Αὐτό, εἶναι δηλαδὴ τὰ τρία πρόσωπα ἓν, μία εἶναι ἡ λατρεία καὶ ἡ προσκύνηση [ποὺ προσφέρεται], μία ἡ δύναμη, ἡ τελειότητα, ἓνας ὁ ἁγιασμός [ποὺ παρέχεται]. Καὶ γιατί νὰ μακρολογῶ; Ὅλα ὅσα ἔχει ὁ Πατήρ, εἶναι τοῦ Υἱοῦ, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀγεννησία. Ὅλα ὅσα ἔχει ὁ Υἱός, εἶναι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν γέννηση. Αὐτὰ (τὰ ιδιώματα), ὅσο βέβαια μπορῶ νὰ ἐκφρασθῶ μὲ τὸν λόγο μου, δὲν ξεχωρίζουν οὐσίες, ἀλλ' ὁρίζουν τὴν μία καὶ ἐνιαία οὐσία τῆς θεότητος.

I. Στενοχωρεῖσαι γιὰ τὶς ἀντιθέσεις (πού χρησιμοποίησα); Ἐγὼ ὅμως γιὰ τὸ μῆκος τοῦ λόγου. Τίμησε λοιπὸν τὴν (σημερινή) ἡμέρα τοῦ Πνεύματος• συγκράτησε λίγο τὴ γλῶσσα, ἂν γίνεται. Γιὰ ἄλλες γλῶσσες γίνεται ὁ λόγος• αὐτὲς εὐλάβησου ἢ φοβήσου, πύρινες καθὼς φαίνονται. Σήμερα ἃς ὑψώσουμε μ' εὐλάβεια ὅλο μας τὸν νοῦ στὸ θεῖο μυστήριον [τῆς καθόδου τοῦ Ἁγίου Πνεύματος], ἃς κάνουμε αὔριον ἀνάλυση λέξεων σήμερα ἃς ἐορτάσουμε [μὲ κατάνυξη], ἃς εἰπωθεῖ κάτι ἄξιον τροπῆς [ἀπὸ τοὺς ἀντιλέγοντες] αὔριον. Αὐτὰ γίνονται μὲ τρόπο μυστικὸ [στὸ ταμεῖο τῆς ψυχῆς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ], ἐκεῖνα γίνονται μὲ τρόπο πομπώδη [ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων]• αὐτὰ γίνονται στὶς ἐκκλησίες, ἐκεῖνα στὶς ἀγορές• αὐτὰ ἀρμόζουν σὲ ἀνθρώπους σώφρονες καὶ νηφάλιους, ἐκεῖνα σὲ ἀνθρώπους ποὺ μεθοῦν αὐτὰ εἶναι ὅσων ἐνεργοῦν μὲ σοβαρότητα [ὅση ἀξίζει στὸ μεγάλο μυστήριον], ἐκεῖνα ὅσων παίζουν κατὰ τοῦ Πνεύματος. Ἀφοῦ λοιπὸν ἀπαλλαγῆκαμε ἀπ' ὅ,τι εἶναι ἀλλότριον [τῆς εὐσεβείας], ἃς καταρτίσουμε τὸ δικό μας [τὸ λόγο περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος].

IA. Αὐτὸ [τὸ Ἅγιο Πνεῦμα] ἐνεργοῦσε πρὶν ἀπ' ὅλα στὶς ἀγγελικὰς καὶ οὐράνιες δυνάμεις, σ' ὅσες εἶναι πρῶτες μετὰ τὸ Θεὸ καὶ σ' ὅσες εἶναι κοντὰ στὸ Θεό. Διότι ἡ τελείωση καὶ ἡ ἑλλαμψη σ' αὐτὲς καὶ ἡ δυσκινησία ἢ ἡ ἀκίνησία τους πρὸς τὸ κακὸ δὲν εἶναι ἀπὸ ἄλλη αἰτία, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Ἐπειτα [ἐνεργοῦσε] στοὺς Πατέρες καὶ τοὺς Προφῆτες. Ἀπ' αὐτοὺς οἱ μὲν εἶχαν θέα τοῦ Θεοῦ ἢ Τὸν ἐγνώρισαν [μὲ ἀποκάλυψη], οἱ δὲ προγνώρισαν καὶ τὸ μέλλον, μὲ τὸ νὰ σχηματίζει τὸ Πνεῦμα εἰκόνες στὸ νοῦ τους καὶ σὰν νὰ ἦσαν παρόντες συναναστρεφόμενοι ὅσα ἐπρόκειτο νὰ πραγματοποιηθοῦν στὸ μέλλον. Τέτοια εἶναι ἡ δύναμη τοῦ Πνεύματος. Ἐπειτα [ἐνεργοῦσε] στοὺς μαθητὲς τοῦ Χριστοῦ (διότι δὲν λέγω γιὰ τὸ Χριστό, στὸν Ὅποιο παρευρίσκετο [τὸ Ἅγιο Πνεῦμα] ὅχι ὥσάν νὰ ἐνεργοῦσε, ἀλλ'

ὥς συμπαρευρισκόμενο σὲ ὁμότιμη σχέση [μὲ Αὐτό])• καὶ σ' αὐτοὺς κατὰ τρεῖς τρόπους, στὸ μέτρο ποὺμποροῦσαν νὰ Τὸ δεχθοῦν, καὶ κατὰ τρεῖς καιροὺς: πρὶν νὰ δοξασθεῖ ὁ Χριστὸς μὲ τὸ πάθος Του• ἀφοῦ δοξάσθηκε μὲ τὴν Ἀνάστασιν• καὶ μετὰ τὴν Ἀνοδό Του στοὺς οὐρανοὺς ἢ τὴν ἀποκατάστασιν, ἢ ὅπως καὶ πρέπει νὰ τὴν ὀνομάσουμε, φανερῶναι δὲ [τὴν ἐνέργειαν αὐτὴν] ἡ πρώτη θεραπεία καὶ κάθαρσις ἀπὸ τὶς ἀσθένειες καὶ τὰ πονηρὰ πνεύματα, ἡ ὁποία βέβαια δὲν γινόταν χωρὶς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα• καὶ τὸ ἐμφύσημα [τοῦ Κυρίου στὰ πρόσωπα τῶν μαθητῶν Του] μετὰ τὴν τελείωσιν τῆς [ἐνσάρκου] οἰκονομίας, ποὺ εἶναι φανερὰ προσθήκη περισσοτέρας χάριτος• καὶ τώρα ὁ διαμερισμὸς τῶν πύρινων γλωσσῶν, ποὺ πανηγυρίζουμε. Ἀλλὰ τὸ πρῶτον ἐγένετο ἀμυδρὰ• τὸ δεύτερον, πιὸ φανερὰ• καὶ τὸ [τρίτον] τώρα, τελειότερον ... Καὶ δὲν παρίσταται τώρα [τὸ Ἅγιον Πνεῦμα] κατὰ τὴν ἐνέργειαν, ὅπως πρωτύτερα, ἀλλὰ κατὰ τὴν οὐσίαν, ἢ ὅπως ἀλλιῶς θὰμποροῦσε νὰ τὸ πεῖ κανεὶς, καὶ μένοντας μαζί τους καὶ μέσα τους [στοὺς ἁγίους ἀποστόλους] βοηθὸς καὶ παραστάτης στὸ ἔργον τους(11). Διότι ἔπρεπε, ἀφοῦ ὁ Υἱὸς συνανέστραφεν μὲ μᾶς σωματικά, καὶ Αὐτὸ νὰ φανερωθεῖ σωματικά(12)• καὶ ἀφοῦ ἐπανῆλθεν πρὸς ἑαυτὸν ὁ Χριστὸς, ἔκεινο νὰ κατέλθῃ πρὸς ἐμᾶς• καὶ ἔρχεται μὲν ὡς Κύριον, «πέμπεται» [ἀποστέλλεται] δὲ ὅχι ὡς κατώτερον. Διότι οἱ λέξεις αὗται [ἔρχεται, πέμπεται] φανερῶνουν ἐξ ἴσου τὴν ἐνότητα καὶ ὁμοτιμίαν [τῶν προσώπων] παρὰ χωρίζουν τὶς φύσεις.

ΙΒ. Διὰ τοῦτο μετὰ τὸ Χριστὸ μὲν [κατέρχεται τὸ Ἅγιον Πνεῦμα] γιὰ νὰ μὴ μᾶς λείπει Παράκλητος [Παρήγορος]• «Ἄλλος» δέ, γιὰ νὰ ἔχῃς στὸ νοῦ σου τὴν ὁμοτιμίαν. Διότι τὸ «ἄλλος» σημαίνει ἄλλος ἀκριβῶς ὅπως ἐγὼ γίνεται. Τοῦτο δὲ σημαίνει κοινὴ δεσποτεία καὶ ὅχι ὑποτίμησις. Διότι ἐγὼ ξέρω καλὰ ὅτι τὸ «ἄλλος» λέγεται ὅχι γιὰ διαφορετικὰ πράγματα, ἀλλὰ τῆς ἰδίας οὐσίας. Μὲ μορφὴν γλωσσῶν δὲ [κατήλθεν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα] ἐξ αἰτίας τῆς συγγενείας πρὸς τὸ Λόγον. Πύρινων δέ, καὶ ἀναζητῶν γιὰ ποιὸ ἀπ' τὰ δύο: γιὰ τὴν κάθαρσιν (διότι μιλοῦμε γιὰ πῦρ – φωτιὰ – ποὺ καθαρίζει, ὅπωςμποροῦν ἀπὸ παντοῦ νὰ μάθουν ὅσοι θέλουν) ἢ γιὰ τὴν οὐσίαν; Διότι ὁ Θεὸς μας εἶναι πῦρ [κατὰ μίαν εἰκόνα τῆς ἀπροσίτου θείας οὐσίας] καὶ «πῦρ καταναλίσκον» [φωτιὰ ποὺ κατακαίει καὶ ἀφανίζει] τὴν μοχθηρίαν, [καὶ τὸ λέω] ἔστω κι' ἂν ἀγανακτεῖς πάλιν, διότι στενοχωρεῖσαι γιὰ τὸ ὁμοούσιον [ποὺ ἀποδίδω στὸ Ἅγιον Πνεῦμα]. Καὶ ἐχωρίστηκαν [οἱ γλώσσες] διότι τὰ χαρίσματα [ποὺ ἐχορήγησε] ἦσαν πολλὰ καὶ διάφορα• ἐκάθισαν δέ, ἐπειδὴ ἡ ἐξουσία Του εἶναι βασιλική, καὶ ἐπειδὴ ἀναπαύεται εἰς τοὺς ἁγίους• ἀφοῦ καὶ τὰ χερουβεὶμ εἶναι θρόνος τοῦ Θεοῦ. Στὸ ὑπερῶον δὲ (ἂν δὲν θεωρηθῶ ὅτι καταβάλλω μάταιον κόπον κάπως περισσότερο ἀπ' ὅ,τι πρέπει) διότι θὰ ἀνέβαιναν καὶ θὰ ὑψώνονταν ἀπὸ χάμω (πνευματικά) αὐτοὶ ποὺ ἐπρόκειτο νὰ Τὸ δεχθοῦν ἀφοῦ καὶ μὲ θεῖα ὕδατα [Ἀγγελικὰς δυνάμεις] στεγάζονται οὐράνια ὑπερῶα [ὁ θρόνος τοῦ Θεοῦ] καὶ

ὕμνεϊται ὁ Θεός(13). Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἐπίσης στὸ ὑπερῶο συμμετέχει στὸ μυστήριον [τῆς Θείας Εὐχαριστίας] μὲ αὐτοὺς ποὺ μυοῦνται στὰ ὑψηλότερα, γιὰ νὰ παρασταθεῖ αὐτό, ὅτι ἀφ' ἐνὸς μὲν πρέπει ὁ Θεὸς νὰ κατέβει λίγο πρὸς ἐσᾶς, πρᾶγμα ποὺ ξέρω ὅτι ἔγινε παλαιότερα στὸν Μωυσῆ, ἀφ' ἑτέρου δὲ πρέπει ἐμεῖς ν' ἀνέβουμε καὶ ἔτσι νὰ γίνει [δυνατὴ] ἡ κοινωνία τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ν' ἀναμειχθεῖ δηλαδὴ ἡ [ὑπερτελεία] ἀξία [τῆς θεότητος μὲ τὴν μηδαμινότητα τῆς ἀνθρωπότητος]. Ἐφ' ὅσον ὅμως [τὸ θεῖο καὶ τὸ ἀνθρώπινο] μένουν τὸ μὲν στὴν οἰκεία περιωπὴ, τὸ δὲ στὴν ταπεινώση, παραμένει ἄμικτη ἡ ἀγαθότης [τοῦ Θεοῦ] καὶ ἡ φιλανθρωπία Του ἀκοινώνητη [ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο]• καὶ ὑπάρχει μεταξὺ των χάσμα μεγάλο καὶ ἀδιαπέραστο, ποὺ ἐμποδίζει ὅχι μόνο τὸν πλούσιον ἀπὸ τὸν Λάζαρον καὶ τοὺς ἐπιθυμητοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραάμ, ἀλλὰ [ὅλη] τὴν κτιστὴ καὶ ρευστὴ φύση, ἀπὸ τὴν ἄκτιστη καὶ ἀμετάβλητη.

ΙΓ. Αὐτὸ [τὸ Ἅγιον Πνεῦμα] κηρύχθηκε μὲν ἀπὸ τοὺς προφῆτες, ὅπως στὸ «Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμέ»• καί, θ' ἀναπαυθοῦνε ἐπ' αὐτὸν ἑπτὰ Πνεύματα• καὶ «κατέβηκε Πνεῦμα ἀπὸ τὸν Κύριον καὶ ὁδήγησε αὐτούς»• καί, Πνεῦμα ἐπιστήμης ποὺ ἐγέμισε τὸν Βεσελεὴλ τὸν ἀρχιτέκτονα τῆς σκηνῆς• καί, Πνεῦμα ποὺ παροργίζεται καί, Πνεῦμα ποὺ ἐσήκωσε ψηλὰ τὸν Ἠλία μέσα σὲ ἄρμα καὶ ποὺ ὁ Ἐλισσαῖος ἐζήτησε διπλάσιον• καί, Πνεῦμα ἀγαθὸ καὶ ἡγεμονικὸ ἀπὸ τὸ ὁποῖον ὁ Δαβὶδ ὁδηγήθηκε καὶ στηρίχτηκε. Τὸ ὑποσχέθηκε δὲ [ὁ Θεός], προηγουμένως μὲν μὲ τὸν προφῆτη Ἰωήλ: «Καὶ στὶς ἔσχατες ἡμέρες [ὅταν θὰ ἔλθῃ ὁ Μεσσίας] λέγοντας (ὁ Θεὸς ὅτι θὰ συμβεῖ τοῦτο) θὰ ἐκχύσω χαρίσματα ἀπὸ τὸ Πνεῦμα μου εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους (ποὺ πιστεύουν δηλαδὴ) καὶ εἰς τοὺς υἱοὺς σας καὶ εἰς τὰς θυγατέρας σας» καὶ τὰ ἑξῆς. Ὁ Ἰησοῦς δὲ ὕστερα, ὁ Ὅποιος δοξάζεται [ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα] καὶ ἀντιδοξάζει [Αὐτό], ὅπως καὶ τὸν Πατέρα καὶ [δοξάζεται] ἀπὸ τὸν Πατέρα. Καὶ ἡ ὑπόσχεση [τοῦ Χριστοῦ], ὡς πλούσια, βεβαιώνει ὅτι [τὸ Ἅγιον Πνεῦμα] θὰ μένει μὲ τοὺς πιστοὺς αἰῶνια, δηλαδὴ τώρα μὲ τοὺς ἄξιους σὲ κάθε καιρὸ, ὕστερα δὲ μ' ἐκείνους ποὺ ἀξιῶνονται [νὰ κληρονομήσουν] τὰ ἐκεῖ [ἀγαθὰ], ὅταν φυλάξουμε Αὐτὸ ὁλόκληρον μὲ τὴν [ἐνάρετη] ζωὴ μας, καὶ δὲν χωρισθοῦμε [ἀπὸ Αὐτό] τόσο, ὅσο ἁμαρτάνουμε.

ΙΔ. Αὐτὸ τὸ Πνεῦμα συνδημιουργεῖ μὲν μὲ τὸν Υἱὸ καὶ τὴν κτίση καὶ τὴν ἀνάστασιν. Καὶ ἂς σὲ πείσει τὸ «Μὲ τὸ Λόγον τοῦ Κυρίου ἔγιναν καὶ ἐστερεώθηκαν οἱ οὐρανοί, καὶ μὲ τὸ Πνεῦμα τοῦ στόματός Του ἐδημιουργήθηκε τὸ ἀμέτρητον πλῆθος τῶν ἀστέρων»• «τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ μὲ ἐδημιούργησε, ἡ πνοὴ δὲ τοῦ Παντοκράτορος μὲ διδάσκει»• καὶ πάλιν• «θὰ ἐξαποστείλῃς τὸ [ζωοποιόν] Πνεῦμα Σου, καὶ θὰ κτισθοῦν [ἀναδημιουργηθοῦν] καὶ [ἔτσι] θὰ ἀνακαινίσῃς τὸ πρόσωπον τῆς γῆς».

Δημιουργεῖ δὲ τὴν πνευματικὴ ἀναγέννηση• καὶ ἃς σὲ πείσει τὸ ὅτι κανεῖς δὲν μπορεῖ νὰ ἰδεῖ ἢ νὰ λάβει τὴν βασιλεία [τῶν οὐρανῶν], ἂν δὲν «γεννηθεῖ ἄνωθεν» [ἀναγεννηθεῖ πνευματικά] ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, καὶ δὲν καθαριθεῖ ἀπὸ τὴν προηγούμενη [κατὰ σάρκα] γέννηση. Αὐτὴ [ἡ πνευματικὴ ἀναγέννηση] ἡ ὁποία εἶναι μυστήριον ποὺ φανερώθηκε τῇ νύκτα [ἀπὸ τὸν Κύριο στὸ Νικόδημο] συντελεῖται μὲ τὴν διάπλαση [τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὴν χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ποὺ κάνει τὸν πιστὸ κοινωνό] τοῦ θεοῦ φωτὸς καὶ τῆς θείας ἡμέρας, τὴν ὁποία καθέννας δέχεται μέσα του [καὶ μὲ τὴν δική του πνευματικὴ ἐργασία]. Αὐτὸ τὸ Πνεῦμα (διότι εἶναι σὲ ἄπειρο βαθμὸ σοφὸ καὶ φιλόανθρωπο), ἂν λάβει ποιμένα προβάτων τὸν κάνει θεόπνευστο ψαλμωδὸ, ποὺ μὲ τὴν ψαλμωδία του ἀπομακρύνει τὰ πονηρὰ πνεύματα, καὶ τὸν ἀναδεικνύει βασιλέα τοῦ Ἰσραὴλ. Ἄν πάρει αἰγοβοσκὸ ποὺ χαράζει συκομορέες, τὸν κάνει προφήτη. Θυμήσου τὸν Δαβὶδ καὶ τὸν Ἀμῶν. Ἄν πάρει νεανίσκο εὐφυῆ, τὸν κάνει κριτὴ πρεσβυτέρων καὶ προχωρημένων στὴν ἡλικία. Αὐτὸ μαρτυρεῖ ὁ Δανιήλ, ποὺ ἐνίκησε λέοντες μέσα στὸ λάκκο. Ἄν βρεῖ ἄλιεῖς, τοὺς πιάνει μὲ τὴν σαγήνη [τῆς χάριτος] ὁδηγώντας τους στὸν Χριστὸ καὶ τοὺς κάνει ἱκανοὺς νὰ συλλαμβάνουν ὅλον τὸν κόσμον μὲ τὴν πλοκὴ τοῦ λόγου. Νὰ ἐννοήσεις τὸν Πέτρο καὶ τὸν Ἀνδρέα καὶ τοὺς υἱοὺς τῆς βροντῆς [Ἰωάννη καὶ Ἰάκωβο], ποὺ ἐβρόντησαν τὰ πνευματικά. Ἐὰν [πάρει] τελῶνες, τοὺς κερδίζει στὴ μαθητεία [τοῦ Χριστοῦ] καὶ δημιουργεῖ ἐμπόρους ψυχῶν. Τὸ λέει ὁ Ματθαῖος, ὁ χθὲς τελώνης καὶ σήμερον εὐαγγελιστής. Ἐὰν [πάρει] διῶκτες θερμούς, μεταθέτει τὸν ζῆλον τους καὶ κάνει Παύλους ἀντὶ Σαύλων, καὶ τόσο πολὺ [τούς ἀνυψώνει] πρὸς τὴν εὐσέβεια, ὅσο ἦταν στὴν κακία ποὺ τοὺς βρῆκε. Αὐτὸ εἶναι καὶ Πνεῦμα πραότητος• καὶ ὀργίζεται γι' αὐτοὺς ποὺ ἁμαρτάνουν. Γι' αὐτὸ λοιπὸν ἃς γνωρίσουμε Αὐτὸ ὡς πρᾶον καὶ ὄχι ὀργιζόμενο, ὁμολογώντας τὴν ἀξία Του [ὡς Θεοῦ] καὶ ἀποφεύγοντας κάθε βλάβη λόγον, καὶ ἃς μὴ θελήσουμε νὰ τὸ ἰδοῦμε νὰ ὀργίζεται γιὰ ἁμαρτία ποὺ εἶναι ἀσυγχώρητη [τὴν βλασφημία εἰς Αὐτό]. Αὐτὸ [τὸ Ἅγιο Πνεῦμα] κάνει κι' ἐμένα σήμερον τολμηρὸ κήρυκα σὲ σᾶς• ἐὰν μὲν χωρὶς νὰ πάθω τίποτε, ἡ χάρη, στὸν Θεόν• ἐὰν δὲ πάθω, καὶ πάλι χάρη• τὸ μὲν [πρῶτον], γιὰ νὰ λυπηθεῖ [ὁ Θεός] αὐτοὺς ποὺ μᾶς μισοῦν τὸ δέ, γιὰ νὰ μᾶς ἀγιάσει, μὲ τὸ νὰ πάρουμε τὸν μισθὸ αὐτὸ τῆς ἱεουργίας τοῦ Εὐαγγελίου, τὸ νὰ τελειωθοῦμε δηλαδὴ μὲ τὸ αἷμα μας(14).

ΙΕ. Μιλοῦσαν μὲν λοιπὸν [οἱ Ἀπόστολοι] ξένες γλῶσσες καὶ ὄχι τὶς πατρικὲς τους, καὶ τὸ θαῦμα εἶναι μεγάλον, νὰ μιλοῦν ἄνθρωποι γλῶσσα ποὺ δὲν ἔμαθαν καὶ αὐτὸ τὸ σημεῖον [θαῦμα] εἶναι γιὰ τοὺς ἀπίστους, ὄχι γι' αὐτοὺς ποὺ πιστεύουν, γιὰ νὰ εἶναι κατήγορον τῶν ἀπίστων, ὅπως ἔχει γραφτεῖ• «Ὅτι μὲ ἀνθρώπους ποὺ μιλοῦν ξένες γλῶσσες καὶ μὲ χεῖλη ξένων λαῶν θὰ ὁμιλήσω πρὸς τὸ λαὸ αὐτόν, ἀλλ' οὔτε μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ θὰ μὲ ἀκούσουν, λέγει ὁ Κύριος». Ἄκουγαν δὲ [ὅσοι ἦσαν τότε

στὰ Ἱεροσόλυμα]. Ἐδῶ σταμάτησε λίγο καὶ διερωτήσου, πῶς θὰ διαιρέσεις τὸν λόγο. Διότι ἔχει κάτι τὸ ἀμφίβολο ἢ λέξη [«ἤκουον»] τὸ ὁποῖο διαχωρίζεται μὲ τὴν τελεία. Ἄρα, δηλαδή, ἄκουγαν ὁ καθένας στὴ δική του γλῶσσα, φερ' εἰπεῖν σὰν νὰ ἦχεῖ δυνατὰ μιά φωνή, καὶ ν' ἀκούγονται πολλές, μὲ τὸ νὰ πάλλεται ἔτσι ὁ ἀέρας καί, γιὰ νὰ τὸ πῶ σαφέστερα, μὲ τὸ νὰ γίνεται ἡ φωνὴ φωνές; Ἦ πρέπει νὰ σταματήσουμε στὸ «ἤκουον», τὸ δὲ «Λαλούντων» στὶς δικές τους γλῶσσες νὰ τὸ προσθέσουμε στὰ ἐπόμενα, γιὰ νὰ εἶναι: «Καθὼς μιλοῦσαν γλῶσσες», τὶς δικές των, αὐτῶν ποὺ ἀκούγανε, ποὺ σημαίνει ξένες• πρὸς τοῦτο δὲ καὶ μᾶλλον τάσσομαι. Διότι μὲ ἐκεῖνον μὲν τὸν τρόπο τὸ θαῦμα θὰ ἦταν ἐκείνων ποὺ ἄκουγαν μᾶλλον παρὰ ἐκείνων ποὺ μιλοῦσαν. Μὲ αὐτὸν δὲ τὸν τρόπο ἐκείνων ποὺ μιλοῦσαν οἱ ὁποῖοι καὶ κατηγορήθηκαν γιὰ μέθη, εἶναι φανερὸ ὅτι μὲ τὸ νὰ θαυματουργοῦν αὐτοὶ ὡς πρὸς τὶς γλῶσσες μὲ τὴν δύναμη τοῦ Πνεύματος.

ΙΣΤ. Πλὴν εἶναι μὲν ἄξια νὰ ἐξυμνεῖται καὶ ἡ παλαιὰ διαίρεση τῶν γλωσσῶν (ὅταν οἰκοδομοῦσαν τὸν πύργο ἐκεῖνοι ποὺ συμφώνησαν κακῶς καὶ ἀθέως, ὅπως καὶ ἀπὸ τοὺς σημερινοὺς τολμοῦν μερικοί)• διότι μὲ τὸ νὰ διαλυθεῖ ἡ ὁμογνωμοσύνη μαζὶ μὲ τὸ σχίσιμο (διαφορά) τῆς γλώσσας, σταμάτησε τὸ ἐγχείρημα. Περισσότερο ὅμως πρέπει νὰ ἐξυμνεῖται αὐτὴ [ἡ διαίρεση] ποὺ θαυματουργεῖται σήμερα. Διότι ἀφοῦ διαλύθηκε [ἡ γλῶσσα] ἀπὸ τὸ ἓνα Πνεῦμα σὲ πολλούς, συνάγεται πάλι σὲ μία ἁρμονία. Καὶ ὑπάρχει διαφορὰ χαρισμάτων, [στὴν γλωσσολαλία] ποὺ χρειάζεται ἄλλο χάρισμα γιὰ νὰ διακρίνεται τὸ περισσότερο ὠφέλιμο [γιὰ τὴν σύναξη τῶν πιστῶν]• ἐπειδὴ ὅλες οἱ γλῶσσες εἶναι ἐπαινετές. Καλὴ δὲ θὰ λεγόταν καὶ ἐκεῖνη, γιὰ τὴν ὁποία λέει ὁ Δαβίδ• «Καταπόντισε, Κύριε, καὶ καταμοίρασε τὶς γλῶσσες τους». Γιατί; «Διότι ἀγάπησαν ὅλους τοὺς λόγους ποὺ καταποντίζουν [τοὺς ἀνθρώπους] γλῶσσα δόλια»• φανερὰ σχεδὸν κατηγορώντας αὐτὲς τὶς γλῶσσες ἐδῶ, ποὺ χωρίζουν τὴν θεότητα [μὲ τὸ νὰ μὴ ὁμολογοῦν τὴν θεότητα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος]. Αὐτὰ λοιπὸν καὶ ἀρκετά.

ΙΗ. Ἐμεῖς μὲν πρέπει νὰ ἀπολύσουμε τὴν σύναξη (διότι ἦταν ἀρκετὸς ὁ λόγος), τὴν πανήγυρη ὅμως οὐδέποτε. Ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐορτάσουμε, τώρα μὲν καὶ σωματικὰ [συμμετέχοντας στὰ τελούμενα], ὕστερα δὲ ἀπὸ λίγο ἐντελῶς πνευματικὰ [σὲ ἡσυχία μὲ πνευματικὴ μελέτη καὶ νοερὰ προσευχή]• ὅπου καὶ τοὺς λόγους αὐτῶν [τῶν ὑμνωδῶν] θὰ κατανοήσουμε καθαρότερα καὶ σαφέστερα, ἐνωμένοι μὲ Αὐτὸν τὸ Λόγο καὶ Θεὸ καὶ Κύριο ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστό, τὴν ἀληθινὴ ἐορτὴ καὶ ἀγαλλίαση τῶν σωζομένων μὲ τὸν Ὅποιο ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ στὸν Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τώρα καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Παρουσιάζει ἐδῶ ἓνα σημαντικὸ σημεῖο τῆς διδασκαλίας του περὶ τῆς φανερώσεως τῆς Ἀγίας Τριάδας στὸν κόσμο. Κατὰ τὸν ἅγιο Πατέρα, μέσα στὴν ἱστορία τῆς σωτηρίας, ἡ θεία οἰκονομία ἐνεργεῖ σὲ τρία στάδια, τὰ ὁποῖα καὶ ὀνομάζει «σεισμούς», «διαθήκας» καὶ «μεταθέσεις βίου». Τὸ πρῶτο εἶναι ἡ παράδοση τοῦ Νόμου, ἡ περίοδος τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης• τὸ δεύτερο εἶναι ἡ σάρκωση τοῦ Λόγου, ἡ περίοδος τῆς Καινῆς Διαθήκης• τὸ τρίτο εἶναι ἡ φανέρωση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κατὰ τὴν Πεντηκοστή, ὁ καιρὸς τοῦ Πνεύματος. Τὸ δεύτερο καὶ τὸ τρίτο στάδιο δὲν διαχωρίζονται βέβαια χρονικά, οἱ ἐνέργειες δὲ καὶ τῶν τριῶν Προσώπων τῆς Ἀγίας Τριάδος εἶναι κοινές. Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, κατὰ τὴν ὑπόσχεση τοῦ Κυρίου ἐνώνεται μὲ τοὺς ἀξιούς, καὶ «διὰ προσθηκῶν» ὁδηγεῖ στὴν τελείωση τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ. Κατὰ τὴν διδασκαλία τοῦ Γρηγορίου, περὶ σταδιακῆς καὶ οἰκονομικῆς φανερώσεως τῆς Ἀγίας Τριάδος, ἡ Παλαιὰ Διαθήκη ἐκήρυττε φανερὰ τὸν Πατέρα, καὶ τὸν Υἱὸ ἀμυδρότερα (σκιωδῶς δὲ καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα). Ἡ Καινὴ ἐφάνερωσε τὸν Υἱόν, ὑπέδειξε δὲ τὴν θεότητα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Αὕτῃ φανερώνεται τρανότερα «εἰς ὕστερον», ἀπὸ τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς καὶ μετὰ.

2. Ἀναφέρεται στὴν καταπλήσσουσα ἄπειρη φιланθρωπία τοῦ Κυρίου ποὺ στὴν ἔνδοξο Ἀνάληψή Του συνανυψώνει καὶ τὴν ἀνθρώπινη φύση γιὰ νὰ τὴν ἔχει ἀχώριστη ἀπὸ τὴν θεία φύση Του εἰς τοὺς αἰῶνες, ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρός• Ἡ σημασία τῆς ἐνώσεως τῶν δυὸ φύσεων στὸ πρόσωπο τοῦ Κυρίου γιὰ τὴν θέωση τοῦ ἀνθρώπου τονίζεται βέβαια σὲ ὅλο τὸ ἔργο τοῦ Γρηγορίου.

3. Τὸ χρονικὸ σημεῖο αὐτῆς τῆς «ἀρχῆς» εἶναι ἡ Πεντηκοστή. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἐνεργοῦσε βέβαια καὶ πρὶν ἀπὸ αὐτήν, ὅπως ἀναφέρει πρὸ κάτω ὁ θεῖος Πατήρ, ἀλλὰ δὲν εἶχε φανερωθεῖ στὸν κόσμο ὡς θεία ὑπόσταση (Βλ. σημείωση 1).

4. Ὁ Ἅγιος θέτει ἐδῶ τὴν βάση τῆς θεολογίας ὡς ἐκκλησιαστικῆς λειτουργίας. Ἡ θεολογία εἶναι φωτισμὸς καὶ ἔμπνευση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μετὰ προηγούμενη κάθαρση τῶν γνωστικῶν δυνάμεων τῆς ψυχῆς. Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα διδάσκει καὶ ἀποκαλύπτει στοὺς ἄξιους τὰ θεῖα μυστήρια, τοὺς ὁδηγεῖ στὴ γνώση τῆς θείας ἀληθείας, ὅσον εἶναι ἀναγκαῖο γιὰ τὴν σωτηρία τῶν πιστῶν. Αὐτοὶ εἶναι οἱ Πατέρες καὶ Διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ὁποῖοι ἔχουν συνείδηση ὅτι γίνονται ὄργανα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος γιὰ νὰ φανερωθεῖ στὸν κόσμο ἡ «πολυποίκιλος σοφία τοῦ Θεοῦ». Οἱ ἅγιοι Πατέρες, φωτιζόμενοι καὶ ὁδηγούμενοι ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα,

γνωρίζουν στους πιστούς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴν σωτηρία τους. Κανείς δὲν μπορεῖ νὰ θεολογήσει, ἂν δὲν «δώσει λόγον» τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Κανείς δὲν μπορεῖ νὰ γνωρίσει τὰ τοῦ Θεοῦ χωρὶς τὸν Θεό. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ἔχει τὴν θαυμαστὴ παρρησία νὰ ὁμολογεῖ ὅτι ὁμιλεῖ ἐμπνεόμενος ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Πιὸ κάτω θὰ χρησιμοποιήσῃ τὸ ρῆμα «σκέπτομαι» (μὲ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα). (Πρβλ. τὴν λέξη «συνδιασκεψάμενοι» τοῦ προσομοίου τῶν αἰνῶν τῶν Ἀγίων Πατέρων).

5. Ποιὸς ὑπονοεῖ ὁ θεῖος Πατήρ, ὅτι κρίνουν μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο τὸν ἴδιο καὶ ὅσους ὁμολογοῦν τὴν θεότητα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος; Πρέπει μᾶλλον νὰ νοήσουμε «κείνους ποὺ εἶχαν εὐσεβὲς φρόνημα καὶ πίστευαν στὴν θεότητα καὶ τὸ ὁμοούσιόν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πλὴν ὅμως δὲν ὁμολογοῦσαν τὴν πίστη τους φανερὰ γιὰ λόγους «οἰκονομίας».

6. Οἱ πνευματομάχοι διακρίνονταν σὲ διάφορες κατηγορίες. Οἱ πιὸ ἀκραῖοι θεωροῦσαν τὸ Ἅγιο Πνεῦμα κτίσμα. Οἱ πιὸ ἥπιοι ἐδίσταζαν νὰ ὀνομάσουν τὸ Ἅγιο Πνεῦμα Θεὸν ἀπὸ σεβασμὸ δῆθεν πρὸς τὴν Γραφή, ποὺ δὲν τὸ ἀναφέρει ρητὰ. Πρὸς αὐτοὺς κυρίως ἀπευθύνει τὸν λόγο ὁ Ἅγιος μὲ μεγάλη ἀγάπη καὶ συγκατάβαση, δείχνοντας τὸ ὕψος τῆς «ποιμαντικῆς ἐπιστήμης» του.

7. Οἱ Πνευματομάχοι, ὅπως καὶ ὅλοι οἱ αἵρετικοί, προσκολλῶνται στὶς λέξεις, στὸ γράμμα τῆς Γραφῆς, καὶ χάνουν τὰ νοούμενα ἀπὸ τὶς λέξεις. Κρατοῦν τὰ «ὀνόματα», καὶ ἀφήνουν τὰ «πράγματα». Καὶ κατηγοροῦν τοὺς ὀρθοδόξους ὅτι εἰσάγουν «ἄγραφα», δηλ. λέξεις ποὺ δὲν ὑπάρχουν στὴν Γραφή. Ὁ Γρηγόριος, μὲ τὴν διάκριση αὐτὴ (ὀνόματος-πράγματος) καὶ μὲ τὴν παράθεση γραφικῶν χωρίων, ἀποδεικνύει ὅτι ἡ ἀλήθεια πρέπει νὰ ἀναζητηθεῖ μέσα καὶ πέρα ἀπὸ τὸ γράμμα τῶν Γραφῶν, μὲ πολὺ προσεκτικὴ καὶ ἐπίπονο μελέτη καὶ θεῖο φωτισμό. Γιὰ παράδειγμα, ἡ ἀλήθεια γιὰ τὴν θεία φύση καὶ τὸ ὁμοούσιο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δὲν ἀναφέρεται μὲ αὐτὲς τὶς λέξεις, ἀλλὰ εἶναι «λίαν ἔγγραφος» (κατ' ἀντιδιαστολὴ πρὸς τὸ «ἄγραφον»), μαρτυρεῖται δηλαδή, ἀπὸ τὴν Γραφή.

8. Βλέπουμε ἐδῶ τὸν ζέοντα πόθο τοῦ Ἁγίου νὰ ἀλιεύσει τοὺς ἀσθενοῦντες στὴν πίστη στὴν ὀρθοδοξία μὲ μιά διακριτικότατη παραχώρηση, ὥστε νὰ ὁδηγηθοῦν σταδιακὰ στὴν ὁμολογία τῆς θεότητος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Δέχεται δηλαδή νὰ ὁμολογήσουν τὴν θεία φύση τοῦ Πνεύματος μὲ ἄλλες λέξεις, καὶ θὰ παρακαλέσει τὸ Πνεῦμα νὰ τοὺς δώσει καὶ τὴν λέξη Θεός. Ὁ ἴδιος δηλαδή, σὲ ἀντίθεση μὲ τοὺς αἵρετικούς, δὲν προσκολλᾶται καθόλου στὶς λέξεις καὶ τὰ γράμματα.

9. Ἀπ' ὅσα ἀναφέρει ἐδῶ καὶ λίγο πιὸ κάτω ὁ θεῖος Γρηγόριος, συμπεραίνεται ὅτι οἱ πνευματομάχοι ἢ ἔστω μιά μερίδα τους, διακρίνονταν ὡς ἰδιαίτερη κοινότητα. Ἐδειχναν δὲ θαυμαστὸ ζῆλο εὐσέβειας καὶ ξεχώριζαν ὅχι μόνον ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴ ἐμφάνιση, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ ἀσκητικὸ ἥθος. Ὅλα αὐτά, καὶ τὴν ὀρθὴν πίστη στὸν Υἱό,

ἐπαινεί ὁ ἱερὸς Πατὴρ γιὰ νὰ τοὺς ὁδηγήσει πρὸς τὴν τελεία ἐνότητα τῆς πίστεως.

10. Μεγαλειώδης φανέρωση τῆς θείας ἀγάπης ἡ ὁποία κατέφλεγε τὴν καρδιά τοῦ Μεγάλου Πατρός. Οἱ ἅγιοι Πατέρες μὲ ὄση δύναμη καὶ ἱερὸ πάθος ἐμάχοντο ὑπὲρ τῆς ἀληθείας τῆς πίστεως, μὲ τόση σπλαχνικὴ στοργὴ ἐφέροντο πρὸς τοὺς πλανωμένους γιὰ νὰ τοὺς ἐπαναφέρουν μέσα στὴν μάνδρα τῆς Ἐκκλησίας.

11. Στὴν Παλαιὰ Διαθήκη, καὶ κατὰ τὸν πρῶτο καιρὸ τῆς κλήσεως καὶ ἀποστολῆς τῶν Μαθητῶν, τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἐνεργοῦσε «ἀμυδρά», μετὰ δὲ τὴν Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου «ἐκτυπώτερα» κατὰ τὴν δεκτικότητα τῶν ἁγίων Ἀποστόλων. Κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς ὅμως καὶ μετὰ «τελειώτερα». Τότε φανερωνόταν «κατὰ τὴν ἐνέργεια», τώρα ὅμως, «κατὰ τὴν οὐσία». Ἡ λέξη «οὐσιωδῶς» χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τοὺς Πατέρες μὲ τὴν σημασία τῆς ἐνοικήσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τοῦ πληρώματος τῆς χάριτός Του, σὲ διάκριση ἀπὸ τὴν ἐνέργεια ἐνὸς μόνον ἢ περισσοτέρων χαρισμάτων Αὐτοῦ. Κατὰ τὸν ἴδιο ἄρρητο τρόπο ποὺ ἐνοικεῖ ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱός. Δὲν πρέπει βέβαια νὰ νοήσουμε καμμία ἀναφορὰ στὴ θεία οὐσία, ἡ ὁποία εἶναι ἀπρόσιτη καὶ ἀμέθεκτη ἀπὸ κάθε κτιστὴ φύση.

12. Θέλοντας ὁ θεῖος Γρηγόριος νὰ τονίσει τὸ ὁμοούσιο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μὲ τὸν Υἱό, συνδέει συχνὰ διάφορα γεγονότα τῆς θείας οἰκονομίας κατὰ τὴν φανέρωση τῶν δύο Προσώπων στὸν κόσμο. Ἔτσι, ἀφοῦ ἀναφέρεται στὴν σωματικὴ παρουσία τοῦ Υἱοῦ, ὁμιλεῖ γιὰ τὴν «σωματικὴ» ἐμφάνιση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἐννοεῖ μᾶλλον τὴν κάθοδό Του κατὰ τὴν Βάπτισις ὡς περιστερᾶς καὶ κατὰ τὴν Πεντηκοστὴν ἐν εἶδει πύρινων γλωσσῶν, οἱ ὁποῖες δείχνουν ἐπίσης καὶ τὴν «συγγένεια πρὸς τὸν Λόγο».

13. Ἀλληγορικὴ ἐρμηνεία τοῦ «ὁ στεγάζων ἐν ὕδασι τὰ ὑπερῶα Αὐτοῦ» (ψαλμ. 103,3). Κατ' αὐτὴν, θεία ὕδατα σημαίνουν ἀγγελικὲς δυνάμεις, οἱ ὁποῖες εἶναι θρόνος δόξης τῆς θείας μεγαλειότητος καὶ ὑμνοῦν ἀκατάπαυστα τὸν Θεόν.

14. Τὴν νύκτα τοῦ Πάσχα τοῦ ἰδίου ἔτους, ὁ θεῖος Γρηγόριος εἶχε τραυματισθεῖ ἀπὸ τοὺς ἐξαγριωθέντες ἀρειανούς, ποὺ ὀρμησαν μὲ μανία ἐναντίον του γιὰ νὰ τὸν ἐξοντώσουν. Αἰσθάνεται ὅτι καὶ πάλι μπορεῖ νὰ κινδυνεύσει, ἂν καὶ ἴσως ὄχι ἀπὸ τοὺς πνευματομάχους.

Πρωτότυπο κείμενο

Ε. Πεντηκοστὴν ἐορτάζομεν, καὶ Πνεύματος ἐπὶ δημίαν, καὶ προθεσμίαν ἐπαγγελίας, καὶ ἐλπίδος συμπλήρωσιν. Καὶ τὸ μυστήριον ὅσον ὡς μέγα τε καὶ σεβάσμιον Τὰ μὲν δὴ σωματικὰ τοῦ Χριστοῦ πέρας ἔχει, μᾶλλον δὲ τὰ τῆς

σωματικῆς ἐνδημίας· ὁκνῶ γὰρ εἰπεῖν τὰ τοῦ σώματος, ἕως ἂν μηδεὶς πείθῃ με λόγος, ὅτι κάλλιον ἀπεσκευάσθαι τοῦ σώματος. Τὰ δὲ τοῦ Πνεύματος ἄρχεται. Τίνα δὲ ἦν τὰ τοῦ Χριστοῦ; Παρθένος, γέννησις, φάτνη, σπαργάνωσις, ἄγγελοι δοξάζοντες, ποιμένες προστρέχοντες, ἀστέρος δρόμος, μάγων προσκύνησις καὶ δωροφορία, Ἡρώδου παιδοφονία, φεύγων Ἰησοῦς εἰς Αἴγυπτον, ἐπανιὼν ἐξ Αἰγύπτου, περιτεμνόμενος, βαπτιζόμενος, μαρτυρούμενος ἄνωθεν, πειραζόμενος, λιθαζόμενος δι' ἡμᾶς, οἷς τύπον ἔδει δοθῆναι τῆς ὑπὲρ τοῦ λόγου κακοπαθείας, προδιδόμενος, προσηλούμενος, θαπτόμενος, ἀνιστάμενος, ἀνερχόμενος, ὧν καὶ νῦν πάσχει πολλά· παρὰ μὲν ἀνερχόμενος, ὧν καὶ νῦν πάσχει πολλά· παρὰ μὲν τῶν μισοχρίστων, τὰ τῆς ἀτιμίας καὶ φέρει (μακρόθυμος γάρ)· παρὰ δὲ τῶν φιλοχρίστων, τὰ τῆς ἐπιτιμίας. Καὶ ἀναβάλλεται, ὥσπερ ἐκείνοις τὴν ὀργὴν, οὕτως ἡμῖν τὴν χρηστότητα· τοῖς μὲν ἴσως μετανοίας διδοὺς καιρὸν, ἡμῶν δὲ δοκιμάζων τὸν πόθον, εἰ μὴ ἐκκακοῦμεν ἐν ταῖς θλίψεσι καὶ τοῖς ὑπὲρ εὐσεβείας ἀγῶσιν· ὥσπερ ἄνωθεν θείας οἰκονομίας λόγος, καὶ τῶν ἀνεφίκτων αὐτοῦ κριμάτων, οἷς εὐθύ νεισοφῶς τὰ ἡμέτερα. Τὰ μὲν δὴ Χριστοῦ τοιαῦτα· καὶ τὰ ἐξῆς ὁψόμεθα ἐνδοξότερα, καὶ ὀφθειήμεν. Τὰ δὲ τοῦ Πνεύματος, παρέστω μοι τὸ Πνεῦμα, καὶ διδότης λόγον, ὅσον καὶ βούλομαι· εἰ δὲ μὴ τοσοῦτον, ἀλλ' ὅσος γε τῷ καιρῷ σύμμετρος. Πάντως δὲ παρέσται δεσποτικῶς, ἀλλ' οὐ δουλικῶς, οὐδὲ ἀναμένον ἐπίταγμα, ὥς τινες οἴονται. Πνεῖ γὰρ ὅπου θέλει, καὶ ἐφ' οὓς βούλεται, καὶ ἡνίκα, καὶ ὅσον. Οὐ τως ἡμεῖς καὶ νοεῖν καὶ λέγειν ἐμπνεόμεθα περὶ τοῦ Πνεύματος. . Τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον οἱ μὲν εἰς κτίσμα κατὰ ἄγοντες, ὑβρισταὶ, καὶ δοῦλοι κακοὶ, καὶ κακῶν κάκιστοι. Δούλων γὰρ κακῶν, ἀθετεῖν δεσποτεῖαν, καὶ ἐπανάστασθαι κυριότητι, καὶ ὁμόδουλον ποιεῖν ἑαυτοῖς τὸ ἐλεύθερον. Οἱ δὲ Θεὸν νομίζοντες, ἔνθεοι καὶ λαμπροὶ τὴν διάνοιαν. Οἱ δὲ καὶ ὀνομάζοντες, εἰ μὲν εὐγνώμοσιν, ὑψηλοί· εἰ δὲ ταπεινοίς, οὐκ οἰκονομικοί· πηλῶ μαργαρίτην πιστεύοντες, καὶ ἀκοῇ σαθρᾷ βροντῆς ἦχον, καὶ ὀφθαλμοῖς ἀσθενεστεροῖς ἥλιον, καὶ τροφήν στερεὰν τοῖς ἔτι γάλα ποτιζομένοις· δέον κατὰ μικρὸν προάγειν αὐτοὺς εἰς τὸ ἔμπροσθεν, καὶ προβιβάζειν τοῖς ὑψηλοτέροις, φωτὶ φῶς χαριζομένους, καὶ ἀληθείᾳ προξενοῦντας ἀλήθειαν· διὸ καὶ ἡμεῖς τὸν τελεώτερον τέως ἀφέντες λόγον (οὕτω γὰρ καιρὸς), οὕτως αὐτοῖς διαλεξόμεθα.

Ζ. Εἰ μὲν οὐδὲ ἄκτιστον, ὧ οὔτοι, ὁμολογεῖτε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐδὲ ἄχρονον, τοῦ ἐναντίου πνεύματος σαφῶς ἢ ἐνέργεια· δότε γὰρ τῷ ζήλῳ τι καὶ παρατολμῆσαι μικρόν. Εἰ δὲ τοσοῦτον γοῦν ὑγιαίνετε, ὥστε τὴν πρόδηλον φεύγειν ἀσέβειαν, καὶ τῆς δουλείας ἔξω τιθέναι τὸ καὶ ἡμᾶς ποιοῦν ἐλευθέρους, τὸ ἐξῆς αὐτοὶ σκέψασθε, μετὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ ἡμῶν. Πείθομαι γὰρ ποσῶς τούτου μετ' ἐχειν ὑμᾶς, καὶ ὡς οἰκείοις ἤδη συνδιασκέψομαι. Ἡ δότε μοι τὸ μέσον τῆς δουλείας, καὶ τῆς δεσποτείας, ἵν' ἐκεῖ θῶ τὴν ἀξίαν τοῦ Πνεύματος· ἢ τὴν δουλείαν φεύγοντες, οὐκ ἄδηλον, ὅποι τάξετε τὸ ζητούμενον. Ἀλλὰ ταῖς συλλαβαῖς δυσχεραίνετε, καὶ προσπταίετε τῇ φωνῇ, καὶ λίθος προσκόμματος ὑμῖν τοῦτο

γίνεται, καὶ πέτρα σκανδάλου, ἐπεὶ καὶ Χριστὸς τισίν. Ἀνθρώπινον τὸ πάθος. Συμβῶμεν ἀλλήλοις πνευματικῶς. Γενώμεθα φιλάδελφοι μᾶλλον, ἢ φίλαυτοι. Δότε τὴν δύναμιν τῆς θεότητος, καὶ δώσομεν ὑμῖν τῆς φωνῆς τὴν συγχώρησιν· ὁμολογήσατε τὴν φύσιν ἐν ἄλλαις φωναῖς, αἷς αἰδεῖσθε μᾶλλον· καὶ ὡς ἀσθενεῖς ὑμᾶς ἰατρεύσομεν· ἔστιν ἃ καὶ τῶν πρὸς ἡδονὴν παρακλέψαντες. Αἰσχροὺς μὲν γὰρ, αἰσχροὺς, καὶ ἱκανῶς ἄλογον, κατὰ ψυχὴν ἐρρώμενους, μικρολογεῖσθαι περὶ τὸν ἦχον, καὶ κρύπτειν τὸν θησαυρὸν, ὥσπερ ἄλλοις βασκαίνοντας, ἢ μὴ καὶ τὴν γλῶσσαν ἀγιάσητε δεδοικότας· αἷσχιον δὲ ἡμῖν ὃ ἐγκαλοῦμεν παθεῖν, καὶ μικρολογίαν καταγινώσκοντας, αὐτοὺς μικρολογεῖσθαι περὶ τὰ γράμματα.

Η. Μιᾶς Θεότητος, ὧ οὗτοι, τὴν Τριάδα ὁμολογήσατε, εἰ δὲ βούλεσθε, μιᾶς φύσεως· καὶ τὴν Θεοδὸν φωνὴν παρὰ τοῦ Πνεύματος ὑμῖν αἰτήσομεν. Δώσει γὰρ, εὖ οἶδα, ὃ τὸ πρῶτον δοὺς, καὶ τὸ δεύτερον, καὶ μάλιστα, εἰ δειλία τις εἴη πνευματικὴ, καὶ μὴ μάλιστα, εἰ δειλία τις εἴη πνευματικὴ, καὶ μὴ ἔνστασις διαβολικὴ, τὸ μαχόμενον. Ἔτι σαφέστερον εἶπω καὶ συντομώτερον· Μήτε ὑμεῖς ἡμᾶς εὐθύνητε τῆς ὑψηλοτέρας φωνῆς (φθόνος γὰρ οὐδεὶς ἀνα βάσεως), οὔτε ἡμεῖς τὴν ἐφικτὴν τέως ὑμῖν ἐγκαλέσομεν, ἕως ἂν καὶ δι' ἄλλης ὁδοῦ πρὸς τὸ αὐτὸ φέρησθε καταγώγιον. Οὐ γὰρ νικῆσαι ζητοῦμεν, ἀλλὰ προσλαβεῖν ἀδελφούς, ὧν τῷ χωρισμῷ σπαρασσόμεθα. Ταῦτα ὑμῖν, παρ' οἷς τι καὶ ζωτικὸν εὐρίσκομεν, τοῖς περὶ τὸν Υἱὸν ὑγιαίνουσιν· ὧν τὸν βίον θαυμάζοντες, οὐκ ἐπαινοῦμεν πάντη τὸν λόγον· οἱ τὰ τοῦ Πνεύματος ἔχοντες, καὶ τὸ Πνεῦμα προσλάβετε, ἵνα μὴ ἀθλήτε μόνον, ἀλλὰ καὶ νομίμως, ἐξ οὗ καὶ ὁ στέφανος. Οὗτος ὑμῖν δοθείη τῆς πολιτείας μισθός, ὁμολογήσαι τὸ Πνεῦμα τελείως, καὶ κηρύξαι σὺν ἡμῖν τε καὶ πρὸ ἡμῶν ὅσον ἄξιον. Τολμῶ τι καὶ μεῖζον ὑπὲρ ὑμῶν, τὸ τοῦ Ἀποστόλου φθέγγασθαι. Τοσοῦτον ὑμῶν περιέχομαι, καὶ τοσοῦτον ὑμῶν αἰδοῦμαι τὴν εὐκοσμον ταύτην στολὴν, καὶ τὸ χρῶμα τῆς ἐγκρατείας, καὶ τὰ ἱερὰ ταῦτα συστήματα, καὶ τὴν σεμνὴν παρθενίαν καὶ κάθαρσιν, καὶ τὴν πάννου χον ψαλμωδίαν, καὶ τὸ φιλόπτωχον, καὶ φιλάδελφον, καὶ φιλόξενον, ὥστε καὶ ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ Χριστοῦ, καὶ παθεῖν τι, ὡς κατάκριτος, δέχομαι· μόνον εἰ σταίητε μεθ' ἡμῶν, καὶ κοινῇ τὴν Τριάδα δοξάσαι μεν. Περὶ γὰρ τῶν ἄλλων, τί χρὴ καὶ λέγειν, σαφῶς τεθνηκότων (οὐς Χριστοῦ μόνου ἐγεῖραι, τοῦ ζωοποιούντος τοὺς νεκροὺς κατὰ τὴν αὐτοῦ δύναμιν, οἱ κακῶς τῷ τόπῳ χωρίζονται, τῷ λόγῳ συνδεδεμένοι, καὶ τοσοῦτον πρὸς ἀλλήλους ζυγομαχοῦσιν, ὅσον ὀφθαλμοὶ διάστροφοι, τὸ ἐν βλέποντες, καὶ οὐ τῇ ὄψει, τῇ θέσει δὲ στασιάζοντες· εἴ γε καὶ διαστροφὴν αὐτοῖς ἐγκλητέον, ἀλλὰ μὴ τύφλωσιν; Ἐπεὶ δὲ μετρίως ἐθέμην τὰ πρὸς ὑμᾶς, φέρε, καὶ πρὸς τὸ Πνεῦμα πάλιν ἐπανέλθωμεν· οἶμαι δὲ καὶ ὑμεῖς ἤδη συνέψεσθε.

Θ. Τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἦν μὲν ἀεὶ, καὶ ἔστι, καὶ ἔσται, οὔτε ἀρξάμενον, οὔτε παυσόμενον, ἀλλ' ἀεὶ Πατρὶ καὶ Υἱῷ συντεταγμένον, καὶ συναριθμούμενον· οὐδὲ γὰρ ἔπρεπεν ἐλλείπειν ποτὲ, ἢ Υἱὸν Πατρὶ, ἢ Πνεῦμα Υἱῷ. Τῷ μεγίστῳ γὰρ ἂν ἦν

ἄδοξος ἢ θεότης, ὥσπερ ἐκ μεταμελείας ἐλθοῦσα εἰς συμ πλήρωσιν τελειότητος. Ἦν οὖν ἀεὶ μεταληπτὸν, οὐ μεταληπτικόν· τελειοῦν, οὐ τελειούμενον· πληροῦν, οὐ πληρούμενον· ἀγιάζον, οὐχ ἀγιαζόμενον· θεοῦν, οὐ θεούμενον· αὐτὸ ἐαυτῷ ταυτὸν ἀεὶ, καὶ οἷς συν τέτακται· ἀόρατον, ἄχρονον, ἀχώρητον, ἀναλλοίωτον, ἄποιον, ἄποσον, ἀνείδενον, ἀναφές, αὐτοκίνητον, ἀεὶ κίνητον, αὐτεξούσιον, αὐτοδύναμον, παντοδύναμον (εἰ καὶ πρὸς τὴν πρώτην αἰτίαν, ὥσπερ τὰ τοῦ Μο νογενοῦς ἅπαντα, οὕτω δὴ καὶ τὰ τοῦ Πνεύματος ἀναπέμπεται)· ζωὴ, καὶ ζωοποιόν· φῶς, καὶ χορηγὸν φωτός· αὐτοαγαθὸν, καὶ πηγὴ ἀγαθότητος· Πνεῦμα εὐθές, ἡγεμονικὸν, κύριον, ἀποστέλλον, ἀφ ὀρίζον, ναοποιοῦν ἐαυτῷ, ὀδηγοῦν, ἐνεργοῦν ὡς βούλεται, διαιροῦν χαρίσματα· Πνεῦμα υἰοθεσίας, ἀληθείας, σοφίας, συνέσεως, γνώσεως, εὐσεβείας, βουλής, ἰσχύος, φόβου, τῶν ἀπηριθμημένων· δι' οὗ Πατὴρ γινώσκεται, καὶ Υἱὸς δοξάζεται, καὶ παρ' ὧν μόνων γινώσκεται, μία σύνταξις, λατρεία μία, προσκύνησις, δύνამις, τελειότης, ἁγιασμός. Τί μοι μακρολογεῖν; Πάντα ὅσα ὁ Πατὴρ, τοῦ Υἱοῦ, πλήν τῆς ἀγεννησίας. Πάντα ὅσα ὁ Υἱὸς, τοῦ Πνεύματος, πλήν τῆς γεννήσεως. Ταῦτα δὲ οὐκ οὐ σίας ἀφορίζει, κατὰ γε τὸν ἐμὸν λόγον, περὶ οὐσίαν δὲ ἀφορίζεται.

Ι. Ὡδίνεις τὰς ἀντιθέσεις; ἐγὼ δὲ τοῦ λόγου τὸν δρόμον. Τίμησον τὴν ἡμέραν τοῦ Πνεύματος· ἐπίσχες μικρὸν τὴν γλῶτταν, εἰ δυνατόν. Περὶ ἄλλων γλωσσῶν ὁ λόγος· ταύτας αἰδέσθητι, ἢ φοβήθητι, μετὰ πυρὸς ὀρωμένας. Σήμερον δογματίσω μεν, αὔριον τεχνολογήσωμεν· σήμερον ἐορτάσω μεν, αὔριον ἀσχημονήσωμεν. Ταῦτα μυστικῶς, ἐκεῖνα θεατρικῶς· ταῦτα ταῖς ἐκκλησίαις, ἐκεῖνα ταῖς ἀγοραῖς· ταῦτα τοῖς νήφουσιν, ἐκεῖνα τοῖς μεθούουσιν· ταῦτα σπουδαζόντων, ἐκεῖνα παιζόντων κατὰ τοῦ Πνεύματος. Ἐπεὶ δὲ ἀπεσκευασάμεθα τὸ ἀλλότριον, φέρε, καταρτίσωμεν τὸ ἡμέτερον.

ΙΑ. Τοῦτο ἐνήργει, πρότερον μὲν ἐν ταῖς ἀγγελικαῖς καὶ οὐρανίοις δυνάμεσι, καὶ ὅσαι πρῶται μετὰ Θεὸν, καὶ περὶ Θεόν. Οὐ γὰρ ἄλλοθεν αὐταῖς ἢ τε λείωσις καὶ ἢ ἔλλαμψις, καὶ τὸ πρὸς κακίαν δυσκίνητον, ἢ ἀκίνητον, ἢ παρὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἐπειτα ἐν τοῖς Πατράσι, καὶ ἐν τοῖς προφήταις, ὧν οἱ μὲν ἐφαντάσθησαν Θεόν, ἢ ἔγνωσαν, οἱ δὲ καὶ τὸ μέλλον προέγνωσαν τυπούμενοι τῷ Πνεύματι τὸ ἡγεμονικόν, καὶ ὡς παροῦσι συνόντες τοῖς ἐσομένοις. Τοι αὕτη γὰρ ἡ τοῦ Πνεύματος δύνამις. Ἐπειτα ἐν τοῖς Χριστοῦ μαθηταῖς (ἐὼ γὰρ Χριστὸν εἰπεῖν, ὧ παρῆν, οὐχ ὡς ἐνεργοῦν, ἀλλ' ὡς ὁμοτίμῳ συμπαραρομαρτοῦν)· καὶ τούτοις τρισῶς, καθ' ὅσον οἰοίτε ἦσαν χωρεῖν, καὶ κατὰ καιροὺς τρεῖς· πρὶν δοξασθῆναι Χριστὸν τῷ Πάθει· μετὰ τὸ δοξασθῆναι τῇ Ἀναστάσει· μετὰ τὴν εἰς οὐρανοὺς Ἀνάβασιν, ἢ ἀποκατάστασιν, ἢ ὅ τι χρὴ λέγειν. Δηλοῖ δὲ ἡ πρώτη τῶν νόσων, καὶ ἡ τῶν πνευμάτων κάθαρσις, οὐκ ἄνευ Πνεύματος δηλαδὴ γενομένη· καὶ τὸ μετὰ τὴν οἰκονομίαν ἐμφύσημα, σαφῶς ὃν ἔμ πνευσις θειοτέρα· καὶ ὁ νῦν μερισμὸς τῶν πυρίνων γλωσσῶν, ὃ καὶ πανηγυρίζομεν. Ἀλλὰ τὸ μὲν πρῶτον, ἀμυδρῶς· τὸ δὲ

δεύτερον, ἐκτυπώτερον· τὸ δὲ νῦν, τελεώτερον, οὐκ ἔτι ἐνεργεῖα παρὸν, ὡς πρότερον, οὐσιωδῶς δὲ, ὡς ἂν εἴποι τις, συγγινόμε νόν τε καὶ συμπολιτευόμενον. Ἐπρεπε γὰρ, Υἱοῦ σωματικῶς ἡμῖν ὁμιλήσαντος, καὶ αὐτὸ φανῆναι σω ματικῶς· καὶ Χριστοῦ πρὸς ἑαυτὸν ἐπανελθόντος, ἐκεῖνο πρὸς ἡμᾶς κατελθεῖν· ἐρχόμενον μὲν ὡς Κύ ριον, πεμπόμενον δὲ ὡς οὐκ ἀντίθεον. Αἱ γὰρ τοιαῦ ται φωναὶ οὐχ ἦττον τὴν ὁμόνοιαν δηλοῦσιν, ἢ φύσεις χωρίζουσιν.

ΙΒ. Διὰ τοῦτο, μετὰ Χριστὸν μὲν, ἵνα Παράκλητος ἡμῖν μὴ λείπη· Ἄλλος δὲ, ἵνα σὺ τὴν ὁμοτι μίαν ἐνθυμηθῇς. Τὸ γὰρ, ἄλλος, ἄλλος οἶος ἐγὼ, καθίσταται. Τοῦτο δὲ συνδεσποτείας, ἀλλ' οὐκ ἀτιμίας ὄνομα. Τὸ γὰρ, ἄλλος, οὐκ ἐπὶ τῶν ἄλλο τρίων, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ὁμοουσίων οἶδα λεγόμενον. Ἐν γλώσσαις δὲ, διὰ τὴν πρὸς τὸν Λόγον οἰκείωσιν. Πυρίναις δὲ, ζητῶ πότερον διὰ τὴν κάθαρσιν (οἶδε γὰρ ὁ λόγος ἡμῶν καὶ πῦρ καθαρτήριον, ὡς πανταχό θεν βουλομένοις ὑπάρχει μαθεῖν)· ἢ διὰ τὴν οὐσίαν. Πῦρ γὰρ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ πῦρ καταναλίσκον τὴν μοχθηρίαν, κἂν πάλιν ἀγανακτῇς τῷ ὁμοουσίῳ τὴν μοχθηρίαν, κἂν πάλιν ἀγανακτῇς τῷ ὁμοουσίῳ στενοχωρούμενος. Μεριζομέναις δὲ, διὰ τὸ τῶν χα ρισμάτων διάφορον· καθεζομέναις δὲ, διὰ τὸ βασιλι κὸν, καὶ τὴν ἐν τοῖς ἁγίοις ἀνάπαυσιν· ἐπεὶ καὶ Θεοῦ θρόνος τὰ χερουβίμ. Ἐν ὑπερώῳ δὲ (εἰ μὴ τῷ περιεργότερος εἶναι δοκῶ τοῦ δέοντος), διὰ τὴν ἀνά βασιν τῶν δεξομένων, καὶ τὴν χαμόθεν ἔπαρσιν· ἐπεὶ καὶ ὕδασι θείοις ὑπερῷά τινα στεγάζεται, δι' ὧν ὑμνεῖται Θεός. Καὶ Ἰησοῦς αὐτὸς ἐν ὑπερώῳ τοῦ μυστηρίου κοινωνεῖ τοῖς τὰ ὑψηλότερα τελουμένοις, ἵνα ἐκεῖνο παραδειχθῇ, ὅτι τὸ μὲν τι καταβῆναι δεῖ Θεὸν πρὸς ἡμᾶς, ὃ καὶ πρότερον ἐπὶ Μωϋσέως οἶδα γενόμενον, τὸ δὲ ἡμᾶς ἀναβῆναι, καὶ οὕτω γενέ σθαι κοινωνίαν Θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους, τῆς ἀξίας συγκιρναμένης Ἔως δ' ἂν ἐκάτερον ἐπὶ τῆς ἰδίας μένῃ, τὸ μὲν περιωπῆς, τὸ δὲ ταπεινώσεως, ἄμικτος ἢ ἀγαθότης, καὶ τὸ φιλόανθρωπον ἀκοινωνήτον· καὶ χάσμα ἐν μέσῳ μέγα καὶ ἀδιάβατον, οὐ τὸν πλούσιον τοῦ Λαζάρου μόνον, καὶ τῶν ὀρεκτῶν Ἀβραὰμ κόλπων διεῖργον, τὴν δὲ γεννητὴν φύσιν καὶ ῥέουσιν, τῆς ἀγενήτου καὶ ἐστηκυίας.

ΙΓ. Τοῦτο ἐκηρύχθη μὲν ὑπὸ τῶν προφητῶν, ὡς ἐν τῷ, Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμέ· καὶ, Ἄνα παύσεται ἐπ' αὐτὸν ἐπτὰ Πνεύματα· καὶ, Κατέβη Πνεῦμα Κυρίου, καὶ ὠδήγησεν αὐτούς· καὶ, Πνεῦμα ἐπιστήμης ἐμπλήσαν Βεσελεὴλ τὸν ἀρχιτέκτονα τῆς σκηνῆς· καὶ, Πνεῦμα παροξυνόμενον· καὶ, Πνεῦμα ἐξᾶραν Ἡλίαν ἐν ἄρματι, καὶ ζητηθὲν παρὰ Ἐλισσαίου διπλάσιον· καὶ, πνεύματι ἀγαθῷ καὶ ἡγεμονικῷ Δαβὶδ ὁδηγούμενός τε καὶ στηριζόμενος. Ἐπηγγέλθη δὲ, ὑπὸ μὲν Ἰωὴλ πρότερον· Καὶ ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις, λέγοντος· Ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα (δηλαδὴ τὴν πιστεύουσιν), καὶ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς ὑμῶν, καὶ ἐπὶ τὰς θυγατέρας ὑμῶν, καὶ τὰ ἐξῆς· ὑπὸ δὲ Ἰησοῦ καὶ ὕστερον, δοξαζομένου τε καὶ ἀντιδοξάζοντος, ὡς τὸν Πατέρα, καὶ ὑπὸ τοῦ Πατρός. Καὶ ἡ ἐπαγγελία, ὡς δαψιλῆς, συνδιαιωνίζει καὶ συμπαραμενεῖν, εἴτουν νῦν τοῖς κατὰ καιρὸν ἁγίοις, εἴτε ὕστερον τοῖς τῶν ἐκεῖσε

ἀξιουμένοις, ὅταν ὀλόκληρον αὐτὸ τῇ πολιτείᾳ φυλάξωμεν, ἀλλὰ μὴ τοσοῦτον ἀποβάλωμεν, καθ' ὅσον ἂν ἁμαρτάνωμεν.

ΙΔ. Τοῦτο τὸ Πνεῦμα συνδημιουργεῖ μὲν Υἱῶ καὶ τὴν κτίσιν καὶ τὴν ἀνάστασιν. Καὶ πειθέτω σε τὸ, Τῷ Λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, καὶ τῷ Πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν· Πνεῦμά τε θεῖον τὸ ποιῆσάν με· Πνοὴ δὲ παντοκράτορος ἡ διδάσκουσά με· καὶ πάλιν· Ἐξαποστελεῖς τὸ Πνεῦμά σου, καὶ κτισθῇ σονται, καὶ ἀνακαινιεῖς τὸ πρόσωπον τῆς γῆς. Δημιουργεῖ δὲ τὴν πνευματικὴν ἀναγέννησιν· καὶ πειθέτω σε τὸ, Μηδένα δύνασθαι τὴν βασιλείαν ἰδεῖν ἢ λαβεῖν, ὅς τις μὴ ἄνωθεν ἐγεννήθη Πνεύματι, καὶ τὴν προτέραν ἐκαθαρίσθη γέννησιν, ἢ νυκτός ἐστι μυστήριον, ἡμερινῇ καὶ φωτεινῇ διαπλάσει, ἣν καθ' ἑαυτὸν ἕκαστος διαπλάττεται. Τοῦτο τὸ Πνεῦμα (σοφώτατον γὰρ καὶ φιланθρωπότατον), ἂν ποιμένα λάβῃ, ψάλτην ποιεῖ, πνευμάτων πονηρῶν κατεπάδοντα, καὶ βασιλέα τοῦ Ἰσραὴλ ἀνα δεικνυσιν. Ἐὰν αἰπόλον συκάμινα κνίζοντα, προφήτην ἐργάζεται. Τὸν Δαβὶδ καὶ τὸν Ἀμὼς ἐν θυμήθητι. Ἐὰν μειράκιον εὐφυὲς λάβῃ, πρεσβυτέρων ποιεῖ κριτὴν καὶ παρ' ἡλικίαν. Μαρτυρεῖ Δα νιήλ, ὁ νικήσας ἐν λάκκῳ λέοντας. Ἐὰν ἀλιέας εὖρη, σαγηνεύει Χριστῷ, κόσμον ὅλον τῇ τοῦ λόγου πλοκῇ συλλαμβάνοντας. Πέτρον λάβε μοι, καὶ Ἀνδρέαν, καὶ τοὺς υἱοὺς τῆς βροντῆς, τὰ πνευματικὰ βροντήσαντας. Ἐὰν τελώνας, εἰς μαθητεῖαν κερδαίνει, καὶ ψυχῶν ἐμπόρους δημιουργεῖ. Φησὶ Ματθαῖος, ὁ χθὲς τελώνης, καὶ σήμερον εὐαγγελιστής. Ἐὰν διώκτας θερμούς, τὸν ζῆλον μετατίθῃσι, καὶ ποιεῖ Παύλους ἀντὶ Σαύλων, καὶ τοσοῦτον εἰς εὐσέβειαν, ὅσον εἰς κακίαν κατέλαβεν. Τοῦτο καὶ Πνεῦμά ἐστι πραότητος· καὶ παροξύνεται τοῖς ἁμαρτάνουσιν. Τοιγαροῦν πειραθῶμεν ὡς πρᾶου, καὶ μὴ ὀργίλου, τὴν ἀξίαν ὁμολογοῦντες, καὶ τὸ βλάσφημον φεύγοντες, καὶ μὴ βουληθῶμεν ἰδεῖν ὀργιζόμενον ἀσυγχώρητα. Τοῦτο κάμει ποιεῖ σήμερον ὑμῖν τολμηρὸν κήρυκα· εἰ μὲν οὖν οὐδὲν πεισόμενον, τῷ Θεῷ χάρις· εἰ δὲ πεισόμενον, καὶ οὕτω χάρις· τὸ μὲν, ἵνα φείσῃται τῶν μισούντων ἡμᾶς· τὸ δὲ, ἵν' ἡμᾶς ἀγιάσῃ, μισθὸν τοῦ τον λαβόντας τῆς ἱεουργίας τοῦ Εὐαγγελίου, τὸ τελειωθῆναι δι' αἵματος. Ἐλάλουν μὲν οὖν ξέναις γλώσσαις, καὶ οὐ πα τρίοις, καὶ τὸ θαῦμα μέγα, λόγος ὑπὸ τῶν οὐ μαθόντων λαλούμενος· καὶ τὸ σημεῖον τοῖς ἀπίστοις, οὐ τοῖς πιστεύουσιν, ἵν' ἢ τῶν ἀπίστων κατήγορον, καθὼς γέγραπται· Ὅτι ἐν ἑτερογλώσσοις, καὶ ἐν χεῖλεσιν ἑτέροις, λαλήσω τῷ λαῷ τούτῳ, καὶ οὐδ' οὕτως εἰσακούσονται μου, λέγει Κύριος. Ἦκουον δέ. Μικρὸν ἐνταῦθα ἐπίσχες, καὶ διαπόρησον, πῶς διαιρήσεις τὸν λόγον. Ἔχει γάρ τι ἄμ φίβολον ἢ λέξις, τῇ στιγμῇ διαιρούμενον Ἄρα γὰρ ἤκουον ταῖς ἑαυτῶν διαλέκτοις ἕκαστος, ὡς φέρε εἰπεῖν, μίαν μὲν ἐξηχεῖσθαι φωνὴν, πολλὰς δὲ ἀκούεσθαι, οὕτω κτυπούμενου τοῦ ἀέρος, καὶ, ἵν' εἴπω σαφέστερον, τῆς φωνῆς φωνῶν γινομένων· ἢ τὸ μὲν, Ἦκουον, ἀναπαυστέον, τὸ δὲ, Λαλούντων ταῖς ἰδίαις φωναῖς, τῷ ἐξῆς προσθετέον, ἵν' ἢ, Λαλούντων φωναῖς, ταῖς ἰδίαις τῶν ἀκουόντων, ὅπερ γίνεται, ἀλλοτρίαις· καθὰ καὶ μᾶλλον τίθεμαι. Ἐκείνως μὲν γὰρ τῶν ἀκουόντων ἂν εἴη μᾶλλον, ἢ τῶν λεγόντων,

τὸ θαῦμα· οὕτω δὲ τῶν λεγόντων· οἳ καὶ μέθην καταγινώσκονται, δῆλον ὡς αὐτοὶ θαυματουργοῦντες περὶ τὰς φωνὰς τῷ Πνεύματι.

ΙΕ. Πλὴν ἐπαινετὴ μὲν καὶ ἡ παλαιὰ διαίρεσις τῶν φωνῶν (ἡνίκα τὸν πύργον ὠκοδόμουν οἱ κακῶς καὶ ἀθέως ὁμοφωνοῦντες, ὥσπερ καὶ τῶν νῦν τολμῶσί τινες)· τῇ γὰρ τῆς φωνῆς διαστάσει συνδιαλυθὲν τὸ ὁμόγνωμον, τὴν ἐγχείρησιν ἔλυσεν· ἀξιεπαί νετωτέρα δὲ ἡ νῦν θαυματουργουμένη. Ἀπὸ γὰρ ἐνὸς Πνεύματος εἰς πολλοὺς χυθεῖσα, εἰς μίαν ἁρμονίαν πάλιν συνάγεται. Καὶ ἔστι διαφορὰ χαρισμάτων, ἄλλου δεομένη χάριςματος, πρὸς διὰ κρίσιν τοῦ βελτίονος· ἐπειδὴ πᾶσαι τὸ ἐπαινετὸν ἔχουσι. Καλὴ δ' ἂν κἀκείνη λέγοιτο περὶ ἧς Δαβὶδ λέγει· Καταπόντισον, Κύριε, καὶ καταδίελε τὰς γλῶσσας αὐτῶν. Διατί; Ὅτι ἠγάπησαν πάντα τὰ ῥήματα καταποντισμοῦ γλῶσσαν δολίαν· μόνον οὐχὶ φανερώς τὰς ἐνταῦθα γλῶσσας καταιτιώμενος, αἱ θεότητες τέμνουσιν. Ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ τοσοῦτον.

ΙΖ. Ἐπεὶ δὲ τοῖς κατοικοῦσιν Ἱερουσαλὴμ εὐλαβεστάτοις Ἰουδαίοις, Πάρθοις, καὶ Μήδοις, καὶ Ἑλαμίταις, Αἰγυπτίοις, καὶ Λίβυσι, Κρησί τε καὶ Ἄρασι, Μεσοποταμίταις τε καὶ τοῖς ἐμοῖς Καππαδόκαις, ἐλάλουν αἱ γλῶσσαι, καὶ τοῖς ἐκ παντὸς ἔθνους τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν Ἰουδαίοις (εἴ τῳ φίλον οὕτω νοεῖν), ἐκεῖσε συνειλεγμένοις, ἄξιον ἰδεῖν, τί νες ἦσαν οὗτοι, καὶ τῆς ποίας αἰχμαλωσίας. Ἡ μὲν γὰρ εἰς Αἴγυπτον καὶ Βαβυλῶνα περίγραπτός τε ἦν, καὶ πάλαι τῇ ἐπανόδῳ λέλυτο. Ἡ δὲ ὑπὸ Ρωμαίων οὕτω γεγένητο, ἔμελλε δὲ, εἰσπραξίς οὔσα τῆς κατὰ τοῦ Σωτῆρος θρασύτητος. Λείπεται δὴ τὴν ὑπ' Ἀντιόχου ταύτην ὑπολαμβάνειν, οὐ πολὺ τούτων οὔσαν τῶν καιρῶν πρεσβυτέραν. Εἰ δέ τις ταύτην μὲν οὐ προσίεται τὴν ἐξήγησιν, ὡς περιεργότεραν (οὔτε γὰρ παλαιὰν εἶναι τὴν αἰχμαλωσίαν, οὔτ' ἐπὶ πολὺ τῆς οἰκουμένης χεθεῖσαν), ζητεῖ δὲ τὴν πιθανωτέραν, ἐκεῖνο ἴσως ὑπολαβεῖν ἄμεινον, ὅτι πολλάκις, καὶ ὑπὸ πλειόνων, τοῦ ἔθνους μεταναστάντος, ὡς τῷ Ἑσδραῖ ἱστορήται, αἱ μὲν τῶν φυλῶν ἀνεσώθησαν, αἱ δὲ ὑπελείφθησαν· ὧν εἰκὸς διασπαρεισῶν εἰς ἔθνη πλείονα, τηνικαῦτα παρεῖναι τινας, καὶ μετέχειν τοῦ θαύματος.

ΙΗ. Καὶ ταῦτα προεξήτασται τοῖς φιλομαθέσιν, ἴσως οὐ περιέργως. Καὶ ὅτι ἂν ἄλλο συνεισφέρῃ τις εἰς τὴν παροῦσαν ἡμέραν, καὶ ἡμῖν τοῦτο ἔσται συνειλοχώς. Ἡμῖν δὲ τὸν μὲν σύλλογον ἤδη διαλυτέον (ἱκανὸς γὰρ ὁ λόγος), τὴν δὲ πανήγυριν οὐδέποτε. Ἀλλ' ἐορταστέον, νῦν μὲν καὶ σωματικῶς, μικρὸν δὲ ὕστερον ὅλον πνευματικῶς· ἔνθα καὶ τοὺς λόγους τούτων εἰσόμεθα καθαρώτερον καὶ σαφέστερον, ἐν αὐτῷ τῷ Λόγῳ, καὶ Θεῷ, καὶ Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ, τῇ ἀληθινῇ τῶν σωζομένων ἐορτῇ, καὶ ἀγαλλιάσει· μεθ' οὗ ἡ δόξα καὶ τὸ σέβας τῷ Πατρὶ, σὺν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

μτφρ. Διονύσιος Κακαλέτρης

Έκδ. Αποστολική Διακονία

Χρ. Έκδοσης: 1991

Εκ του ιστοτόπου Ενορίας Ιερού Ναού Αγίας Ζώνης Πατησίων agiazoni.gr